НОВІ ДНІ

Володимир СОСЮРА

Перший сніг

Падав сніг, ласкавий і лапатий,
Обнімав нас крилами немов...
І хотілось вічно так стояти...
Перший сніг і перша любов.

Як співала кров у наших жилах!..
Вечір той весну в серця нам ніс...
На щоках твоїх, до болю милих,
Я губами пив алмази сліз...

Ми стояли. Падав сніг без звуку.
Твої очі зорями цвіли...
І в руках моїх кохані руки
Ніжними і покірними були.

Білі квіти розсипало небо,
І співала в жилах юна кров...
Ми мовчали... Слів було не треба...
Перший сніг і перша любов.

РІК XI ГРУДЕНЬ — 1960 — DECEMBER Ч. 131

ЦІНА: 40 центів

У ЦЬОМУ ЧИСЛІ ЧИТАЙТЕ:

** Готуймося до великого свята! 1
Орел Артем — Свічі печалі 2
Соловей Д. — Зниження природнього приросту людности України в наслідок колоніяльного становища її в СРСР 9
Айзикович Р. — Робота над розвитком мови дітей 2-ох років 15
Славутич Яр — Із книги "Оаза", поезії 19
Битинський М. — Ілюстраціями зіпсували книжку, рецензія 20
Чапленко В. — Закінчення підручника, рецензія 21
Ткаченко В. — Червоні ягоди, поезія 22
Волиняк П. — Цікава вчительська конференція 24
Сосюра В. — Не стелись, тумане, поезія 25
Рутковський Б. — Київський метрополітен 26
Далека Л. — Місячна ніч, поезія 32

НА РОЗБУДОВУ ЖУРНАЛУ ЖЕРТВУВАЛИ:

Михайлова А., Метачен, Нью-Джерсі, США 5.50
Білодід А., Чікаго, США 2.00
Грицина Надія, Монтреаль, Канада 1.50
Козоріз М., Форт Вілліям, Онт., Канада 1.50
Садівничий Д., Кливленд, США 1.00
Н. Н., Флинт, Міч., США 1.00
Н. Н., Оттава, Канада 1.00
Мельничук А., Чікаго, США 1.00
Дубровський В., Торонто, Канада 0.50
Сенчук А., Фоам Лейк, Саск., Канада 0.50

Сердечно дякуємо всім за допомогу!

Редакція.

Найкраща нагода приєднати нового передплатника на "Нові Дні" є тільки перед Різдвом. Не згайте цього часу: поможіть журналові, порадьте комусь із Ваших знайомих передплатити наш журнал.

Новий передплатник — найбільша допомога журналові!

MODERN HEATING

ОПАЛЕННЯ:

Водяне — Парове — Помпи
Оіл Борнери та направи.

J. KIRICHENKO
945 DUNDAS ST. W. — TORONTO, ONT.
PHONE: EM 8-6602

"НОВІ ДНІ"

Універсальний ілюстрований місячник.
Видає в-во "Нові Дні", редактор П. Волиняк.

Умови передплати:
Канада — річна: $ 3.50, піврічна $ 2.00
США — річна: $ 4.00, — піврічна: $ 2.50 амер.
Зміна адреси: 10 центів (можна канадійськими поштовими марками, чи амер. грішми).
Замовлення і гроші слати на адресу:
NOWI DNI
187 Yarmouth Rd., Toronto 4, Ont., Canada

НАШІ ЗАКОРДОННІ ПРЕДСТАВНИЦТВА:

В Англії:
A. Bondarenko, 78 Kensington Park Rd. London, W. 11, England
Передплата: річна — 1 з половиною фунта.

В Австралії:
S. Krywolap, Box 1586 M, G. P. O. Adelaide, South Australia
Передплата: річна — 1 з половиною фунта.

В Аргентині:
"Peremoha", 25 de Mayo 479 (26), Buenos Aires, Argentina
Передплата: річна 25 пезів, піврічна 15 пезів

NOWI DNI, a Ukrainian Monthly.
Editor: Petro Wolyniak.
Address:
187 Yarmouth Rd., Toronto 4, Ont., Canada

КНИЖКИ ІВАНА МАНИЛА

"КОЛЮЧИЙ СМІХ" — ціна $0.25; "ПОСТРІЛИ З ПЕРА" — $0.30; "СІЧ І ВІДСІЧ" — $0.35; "ЗАПОРІЖЖЯ СМІЄТЬСЯ" — $0.25; "БАЙКАР" — $0.40; "ПЕАНИ І КПИНИ" — $0.45.

Замовлення та гроші (чек, тотівка або моні-ордер) висилайте на адресу В-ва "ВОЛОСОЖАР":
"WOLOSOZAR", P. O. BOX 472,
VINELAND, N. J., U.S.A.

ВЕЛИКА МЕБЛЬОВА КРАМНИЦЯ БУРЛАКОВА

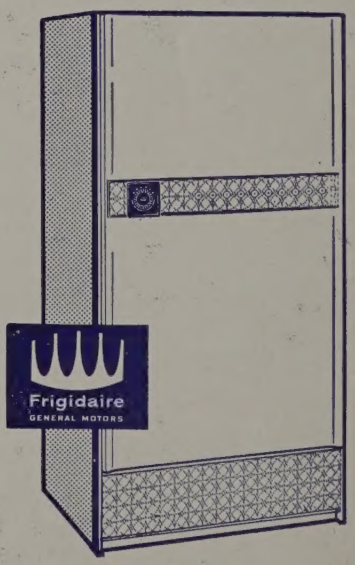

ХОЛОДІЛЬНИК МАРКИ FRIGIDAIRE
Великий вибір хатніх і конторських меблів.
Електричні прилади та інше.
Читачам "Нових Днів" — спеціяльна увага і знижка.
BURLACOFF'S FURNITURE
619 Queen St. W.
Toronto, Canada.
Tel. EM 8-6812

Authorized as second class mail, Post Office Dept., Ottawa.

Printed by KIEV PRINTERS LIMITED, 686 Richmond St. W., Toronto, Ont., EM. 3-7839, Canada

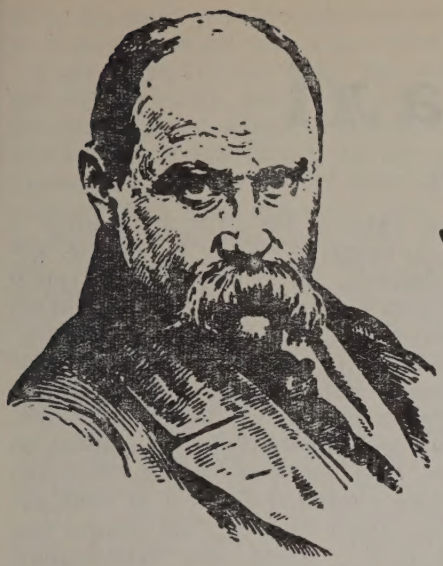

Готуймося до великого свята!

У СПОЛУЧНИХ ШТАТАХ АМЕРИКИ

Трохи складніше справа була, порівняно з Канадою, із вшануванням пам'яти Кобзаря України у США. Справа в тім, що Український Конгресовий Комітет Америки вирішив збудувати пам'ятник Тарасові Шевченкові у столиці США — Вашінгтоні. Як відомо, територія столиці є власністю держави і на таку будову треба було домогтися ухвали спеціяльного закону.

Заходами УКК, зокрема його голови професора Джорджтавнського університету Лева Добрянського, зроблено все потрібне для цієї справи. Резолюцію схвалено в Палаті Представників 24 червня, а в Сенаті США 27 червня ц. р. Над резолюцією і над її ухваленням працювали конгресмени Бентлен (республіканець) і Лесінські (демократ з Мічігену) та Джонс (демократ з Міссурі). У Сенаті все це зробили республіканські сенатори з Нью-Йорку Джевітс та Кітінг і демократичний сенатор Ґрін з Род Айленду.

Цю резолюцію, (ч. Ґ. Й. 311) 13 вересня 1960 підписав президент Айзенгавер і вона стала законом.

Текст резолюції в перекладі українською мовою виглядає так:

"Тому, що скрізь у Східній Европі в минулому столітті ім'я і творчість Тараса Шевченка блискуче відзеркалили прагнення людини до особистої волі і національної незалежности; тому що Шевченко, увінчаний лавром слави поет України, був наглядно надхнений нашою великою американською традицією боротьби проти імперіялістичної і колоніяльної окупації його рідної країни; тому, що в багатьох частинах вільного світу будуть відзначувати продовж 1961 р. Шевченкове століття на пошану цього безсмертного борця за волю; тому, що в нашій моральній спроможності, як вільних людей і незалежної нації, нам справді припало символізувати неподільні духові зв'язки в творах Шевченка між нашою країною і сорока мільйонами Української нації.

Тому то хай тепер буде вирішено Сенатом і Палатою Репрезентантів, зібраними у Конгресі США, що уповноважнюється певну асоціяцію чи комітет, зорганізований для цієї мети, продовж двох років від дати ухвалення цієї спільної резолюції збудувати на терені, що є власністю США в Дистрикті Колюмбія, статую українського поета і національного провідника, Тараса Шевченка.

Право, надане даній асоціяції чи комітетові, вигасає, якщо до п'яти років після ухвалення цієї спільної резолюції будова цієї статуї не почнеться і якщо дана асоціяція чи комітет не доведуть секретареві внутрішніх справ, що мають відповідну суму фондів на побудову цієї статуї. Секретар (внутр. справ) має ствердити, що ці фонди вистачають для такої мети.

Секретареві внутрішніх справ дається теж право вибрати і призначити місце побудови пам'ятника. Вибір місця і рисунок та пляни згаданого пам'ятника мають бути подані на схвалення Мистецькій Комісії та Національно-Столичній Комісії Плянування. Ця статуя має бути побудована не на кошт США."

Крім того, Конгрес США видав іще один документ, позначений ч. 445. Це 45-сторінкова брошура про Шевченка. У брошурі вміщено портрет Т. Шевченка, передмову проф. Л. Добрянського, статті проф. Д. Дорошенка, проф. Ю. Бойка, проф. В. Метюса, проф. Р. Смаль-Стоцького та д-ра Л. Мишуги, проф. К. Менніга.

Крім того в брошурі є ще цитати з Конгресового протоколу, біографічні дані та індекс.

Брошура має заголовок: "Европейський борець за волю. Тарас Шевченко".

Брошура видана, як офіційний документ Конгресу США.

Як бачимо, українці тут зробили все якнайкраще. Безперечно, що найбільша заслуга в цьому проф. Л. Добрянського.

16 вересня в Нью-Йорку відбулася нарада представників центральних організацій, яку скликав УККА. На тій нараді створено комітет по вшануванні пам'яти Т. Шевченка з нагоди сторіччя з дня його смерти (1961 р.) та з нагоди стоп'ятдесятиріччя з дня його народження (1964 р.)

У наслідок цих нарад створено комітет у такому складі:

1. Структура Комітету:

а) Краєвий Комітет — складається із умандатованих представників усіх центральних українських установ які є членами УККА;

б) Почесний Комітет — складається із голів усіх центральних установ, членів Краєвого Комітету;

в) Діловий Комітет — складається із

(Далі на сторінці 19-ій).

АРТЕМ ОРЕЛ

Свічі печалі

(Уривок з роману "Четверта глава")

Замкнулась душа моя. Замкнулася в німій поволоці, скорботній. Ніхто в цій країні мряковинного будованого соціялізму не плаче, не ридає стільки, як я. Ніхто не відає про затягнутий нічними закрутами плач мій невимовний у глибині долонь моїх, пелюстками на очі покладених.

Плачу на самоті. Ридання заливають мене глибинною насолодою. Певно, так плакав Єремія.

Просив Біблію в книгозбірні цієї держави. Відмовили. Заборонений фонд. На пашпорт письменника дозволили сісти почитати. Читав "Плач Єремії". Мій плач глибинніший, мій плач мовчазніший.

Справді, — у неї народився син, у цієї молодої колгоспниці. Але спочатку мама. Моя, до всіх глибин скорботна мама. У тупій бездушності будованого соціялізму задушена голодовою смертю. О, диявольська оргіе! Незбагненний жах! Чому? Задля чого?.. Але нехай терпким димом недогарків стелиться печаль моя криштальна.

Була відлига. Слизький на міському бруку танув сніг. Спинялись перехожі. То я, мов божевільний, летів туди.

Я плакав. Благав. Трохи авансу в рахунок гонорару, і моя мама буде врятована.

Але окупант мого краю, член партії з дев'ятнадцятого року, вперто відмовляв.

Моя ж надлюдська впертість і невимовна певність була б перемогла. Я б був дістав той гонорар мізерний, і моя мама була б урятована від потоптання у масовім поході соціялістичного голоду того мільйонами проклятого року. Чудно й дивно! Він почав уже був піддаватись. А я розчулився й бовкнув: "Моя мама в колгоспі вмирає з голоду. Цей гонорар — єдиний порятунок".

Цим нерозважним розпачем убив матусю я.

Як він — чужинець — почув це — став сторч:

— Наклеп! Лиш куркулі, лиш вороги народу, що палять хліб, худобу нищать і уникають праці, подохнуть з голоду! "Колхознікі живут зажіточно"... Вам набалакали, набрехали. А ви й прибігли. Захекались...

Він очі гострі, вицвілі у мене втупив. Безбровий лисий ідіот. Безмежна лють дивилася на мене з тих очей. Відразу гостру у мені збудив він. І я підняв стілець дубовий. В обидві п'ясті... Він захрипів на мене злобним риком. І був би розторощив я цій потвори снасть огидну, та поточився... зомлів. А як прочутився, то гніт важкий, холодний лежав на серці. А потім радість... Така велика, повна: обидві жмені грошей. Дивно! Як він довідався про це? Той вічно неспокійний, вічно бентежний Хвильовий?

— Рятуй нещасну матір! — сипнув він скоромовно і геть подався довгим коридором. Отак...

Болючий сантимент!? Це здавна. Відтоді, як знайомі. І так завжди. Немов душа його, спрагненна, змагає злитися з моєю в одно суцвіття. Чому? Які спонуки? Над цим гадав я. Чи відає моє минуле й респектує? Але він нещадно топтав те минуле, коли було воно сучасним. Чи може блудним сином став і каяттям купить відраду хоче? Якось на вухо: "Ти ж затятий петлюрівець..." Що він: агент, сексот, і в таїну глибин моїх промкнутись хоче? І може справді ці гроші — останній шанс — мою невіру вбити. Може вручили там йому? Зажду роззброюватись. І хоч його очі приваблюють непорочністю лілеї, та все ж не сила вибачить, як він безчестив край мій, коли горів диханням битов я за кров отчизни. А він водив ватаги дикі. Ні, "ще димить моя кров і ятряться рани", співає моя батьківщина. Чуєте, товаришу Хвильовий? Мене не купите... Моєї печалі свічу вам не знайти й не погасити. Нестиму сам її. За ваше ж добре діло я вас оплачу. Як та українська мати оплакала сина "в лісочку на жовтім пісочку".

Увесь у сьозах лежу на узліссі. Оплакую того доброзичливого, теплого, щирого, готового не таїтись, готового все віддати похмурому, замкненому, непокірному, неохочому, терпкому мені. Він, сповнений скорботи, так ніжно дивиться на мене. Каже: "Я тобі заздрю". О як мені жаль його! Як потребую його тепер, коли його нема, коли страшні провалля обступили моє й моєї отчизни сьогодні! Які тиходумні його великі очі! А вперше, як зустрів, були тоскні. Вперше — тоді, як листопадове небо висіло сіре, нахололе; коли в безсонних хатах кривавились вікна, ревіли подихи катів злочинних: кати бенкетували. А він їх комісар. З моїм сердюцтвом я оточив його ватагу дику. Скажімо, під Богодуховим. "Слава" — вдарив сердюцький оклик. Вони ж вітрами врозтіч. Я наздогнав його. Незграбно хляпав він на румаку сільському. Замість сідла, в якійсь подушці хатній. У неозору темряву ночі хотів упасти, уникнути хотів. Та шаблею, тупим крайком торкнув по шиї легко я його. І він упав. Слабий, безпомічний, розкинув руки. В очах йому забилась затиснута смеркова туга. "Хто ти, незнаний друже? — питали очі. — Хто б ти не був, не ворог я тобі. Одна вітчизна в нас..."

А може й не сказав цієї банальности. Може щось тяжче хлипало в очах тих. А може ще витертішу банальність додав: "Атака в лоб — твій шлях, мій — тактика далекого прицілу. За ту ж отчизну. Не отемнити б нам її!..

Моя піднята вдруге шабля зависла ніжно. Так не скінчив життя він там.

***

Був полудень. І далина сивіла. Я простори перемагав ходою легкокрилля. А як вступив у непізнанну, у бур'янах, мов у щетині, хату, — мертва жовтизна рук та нерухомість тіла, що спочивало на долівці, мене відкинули. Затиснутий зубами палець був до кісток погризений. Кров на губах присохла.

Вона востанне перед сконом краплиною своєї крови з пальця надію мала серце відживити...

І ось тепер терпкі і марні дні зникають, падають, мов шелест листя, але із пам'яті те видиво страшне не стерти. То — мама... Я закопав її у бур'яні біля колгоспної хатини. Тепер по тілу розливається ридання. Але не біль — соковите страждання, соковита свіжість печалить мені душу. Я розпадаюсь у риданнях. Їх вибухи навідують мене щораз частіше. Здається, цвіт душі моєї мами, безсмертний, розпустивсь у тлінній мойого тіла оболоні. Душа моя — арфа Еола. Найменший натяк на безжальність торкає струни, будить в ній ридання.

Каже лікар: "Коли будете так прогресувати, не оминути божевільні."

Йолоп. Коли б не ридання, давно там був би я або повис би на мотузі. Ридання — корінь єства мого таємний. Його не вирвав ще чужий соціялізм.

От і сьогодні: був на базарі. Вона стояла коло воза. Сувора, безрадісна. Прекрасні очі були німівні й сиротливі. Коротка мить заблисла в її очах. І тут же зір упав, погас. І покотилася сльоза. Цього достатньо, щоб переповнилась печалі чорна чаша. І в моїх очах стільки співболю й співчуття, що промкнутись до того серця мені найлегше. І я промкнувся, і вона розповіла. І слова її боялись торкатись до серця. Очі не хотіли дивитись на світ.

Справді, у неї народився син. Ах, чи треба повідати так широко про безголів'я! Її милого, будьте чуйні, взяли під розстріл, — вона не тямить, — за якесь запаморочення в успіхах. А вона ж молода. Вийшла вдруге. Цей другий присланий сюди із Леніновограду. І він сказав: "Не може буть цієї дитини. Дитина ворога народу. Ні ти її, ні вона тебе не мусить знати. До притулку..."

Нестерпна то була розлука. Та зграйка дітей, що перебігала базаром, — то світлий нагад. Ген подалися. А те на одній ніжці пострибало. То з радости. Ті діти, що привели його сюди, вказали: "Он твоя мати". Сердешне довго-довго дивилося на неї в цікавому чеканні. А зустрівши в очах прихильність, скочило, зраділо і пострибало на одній нозі. Вона заплакала, урвавши тихої душі розмову.

З цієї нагоди лежу в траві за містом на узліссі. Яка ж каламутна суть твоя, будований соціялізме! Безлунна душа моя холоне, безкрилість облягає тіло. Я знайшов нагоду, щоб ридати.

Тут на узліссі я пишу. Мене стережуть. Знаю. Їм здається, що зграбно, непомітно, але я все бачу. Ті тонкощі надто грубими нитками шиті. Я не ховаюсь. Іду до лісу з текою, сідаю на узліссі, пишу. Я не заґвинчую своє писання, припустім, у рурчасті ніжки залізного ліжка в хаті, як це робив поет. Це вже не таємниця. Його і викрили і розстріляли. Зате в мене в лісі є сторож дуб. Мовчазність його ховає мої писання.

... Мама сиділа край столу. У полотняній сорочці, у бруднющій спідниці з якогось мішка, з-під солоної тюльки мішок той. Барви щастя спалахнули їй у лиці, як став я на поріг. Змахнула крильми-дуками: "Яке ж воно!.."

Для неї я — воно. Та барви щастя згасли. І нездобуті слова пішли в загладу. Квадрат стола чорніє і лава гола. О серце світу! О, трудодні чужого соціялізму! Але я хочу збагнути все холодним розумом. На випечені гарячою сльозою сліди в моїй душі покласти крихту прохолоди. Може прояснитьсь: завіщо вбито дітей мого краю? Завіщо згублено мою ні в чім неповинну маму? Скажімо, я прибував до неї за царської неволі. В неї стіл був накритий скатертиною і лави — самотканими ряднами. Тепер вона в соціялізмі. І стіл голий, і лави голі, і вже пізня осінь, і сльота, а вона в подертих полотняних черевиках іде на поле копати буряки колгоспні. І ноги в неї мокрі, синьо дубіють... Я обіцяв їй чоботи...

"Для побудови соціялізму "в одной странє" підем на жертви" — рече грізний присуд вождь усього світу трудящих. Скажімо, Христос для побудови свого царства пішов сам за всіх на жертву. То вже щось інше. То може не "підем на жертви", а складемо в жертву інших?

"Вам набалакали, навралі"... Світе милий! Пожалься, світе Божий! Чи не своїми очима дивився, чи не своїми руками закопував... Не мириться з цим ум...

***

Що ви йому відповіли? Аракчеєву? — питаю, усівшись у кріслі... Як зформулювали відповідь? Мовчання. Настя Олексіївна відійшла до вікна. Марна розмова?

Мене цікавить ставлення Насті Олексіївни до справи її одруження взагалі, з Аракчеєвим зокрема. Я кручуся навколо цього, я зацікавлена особа. Я нараховую різні варіянти. Котрий імовірний? Чи всі вони лиш павутиння на дереві уяв моїх мережаних. Що один варіянт — Василь Васильович розстріляний, і Настя Олексіївна, знемігши морально, таки сходиться з Аракчеєвим. Тоді мені навік зостатися самітним пасажиром у почекальні вокзальній.

Що другий варіянт — Настя Олексіївна відхилить Аракчеєва, тоді він із цього довкілля, яким ущільнив її житло, створить когорту ворогів народу, долучивши й мене, і...

Мої міркування тануть у присмеркових сутінках, і я не одразу спостеріг, як ніч почала завалювати кімнату своїми чорними клубками.

— Насте Олексіївно, ми не оцінили ситуацію.

Мовчання. Настя Олексіївна спокійна, хоч цей спокій закутаний у неймовірні зусилля. Як мало я її знаю, як мало! Власне, пару епізодів з її життя, спільних для нас обох, та те, що зібране в її старовинному альбомі. Якимсь чудом чи навмисне під час арешту Василя Васильовича він залишився неторкнутим. От я й тепер перегортаю його, дещо розпитую. Це пожовклі фотографії родичів. У розстебнутій полотняній сорочці з батогом у руці босоніж — дід. Що про нього скажеш? Нагадує Святослава. Але ж він не був князем, а лиш порядним хліборобом. Він ішов за возом із снопами, він підбирав колоски, коли впаде якийсь із його воза (чужих не брав), він махав на воли батогом, але ніколи не бив їх: гріх бити Божу худібку.

Ну, а цей, бач, уже в твердім білім комірці, з краваткою й манжетами, одна рука в кишені, власник миловарні — батько. І я не можу зрозуміти,

звідки така метаморфоза. Але так було, і мені, їдучи в поїзді першої кляси в напрямі на Крим, довелося зустрітися з Настею Олексіївною, тоді ще Настусею, у зеленій сукні (форма в державній дівочій гімназії), у заплетеній в одно важкій косі... Я не пішов до купе. Поставив сторч у коридорі вагона валізу, сів на ній, дивився у вікно, слухав, як свистить і шкребе пером по шибках вітер. Я прирік себе сидіти всю ніч на валізі. А як вона проходила повз мене коридором, не знаю, з якої радости промугикав модний тоді мотив, здається, доволі вульгарної пісні:

Много я слихала, много я видала
Много я узнала...

Може, шелест її зеленої сукні так мене знеправив! А в її очах блиснули вогні узбереж, ялтинських вілл і курортів та ще подих солоного вітру від Чорного моря, відблиски сліпучих пісків кримських пляжів. Може й не це. Тільки ж, вертаючись повз мене, вона сказала невимовне: "Студентику, в нашім купе є вільне місце, можете зайти."

Чи я пішов би? — Ніколи!..

... А вранці, коли за вікном вагона мла посивіла, вона вийшла з купе з матір'ю — в долонях блискучі коробочки з запашним милом, у руках рушники. Пішла вмиватись.

"А студентик так і висидів цілу ніч (це мати, може, щоб і я почув). Чом було не зайти в купе?"

"Він злякався якоїсь авантури", огірчено відповіла моя любов. Прийшла з незнаного, відійшла в невідоме. Володарка й цариця всього мого життя відтоді й дотепер. І я думав, і мені ввижалися стрункі кипариси, царський палац у Лівадії. І коли геть пізніше, перейшовши роки потали, я став знов студентом (уже пролетарським) і побачив її в столиці в парку, і кинувся до неї й назвав її сестрою Катрею й поцілував прилюдно, то це вже була лише наша пароля.

Тепер після арешту Василя Васильовича вона дістала дозвіл викладати німецьку мову в школі. Але що з нею роблять? Начальник ГПУ Аркачеєв в'язне брати шлюб з нею. Звичайно, після ліквідації Василя Васильовича, якщо він ще живий. Одночасно шляхом репресій її мешкання, професорські апартаменти, ущільнили до максимуму, давши по кімнаті на родину. У школі якась незрима рука весь час піднімає проти неї обструкцію деяких учнів. У п'яту клясу, де переважно дванадцятилітні, посадили шістнадцятилітнього. Цей комсомолець дозволяє собі на лекціях Насті Олексіївни з учнями свободу рук, з учителькою свободу слова, перебиває її промову, вигукує непристойності. А коли Настя Олексіївна вийшла з кляси, а деякі дівчатка співчутливо рушили за нею, щоб оскаржити дезорганізатора перед директором, він попередив їх, ставши на дверях. Вмить харкнув, заліпивши плювком скроню вчительки.

— Чи не здійснюють вони часом на мені гасло вождя "не дать жіть врагу народа"? — запитала Настя Олексіївна.

— Ми це обмірковуємо, — заспокоїв я її. Але як же таке оминути: коли Настя Олексіївна вийшла з кабінету директора, мучитель стеріг її коло дверей.

"Ти, старая проститутка, как наверну кулаком", загрозив він за оскарження. Характерно: його не вигнали з школи.

— Мусимо подумати про форми боротьби, крайня пора, — сказав я.

— Якої боротьби, — піднялися здивовані брови. — Чи ви забули, що й стіни мають вуха?

— Я не вважаю їх аж за такі всемогутні.

— А я вважаю. Ми з вами йшли в гущі вуличного потоку. Ми тихо гомоніли. Ви сказали: треба щось робити, щось починати, крайня пора. Чи не наступного дня мене змушували в ГПУ стати сексотом, і слідчий раз-у-раз підкреслював: "Треба ж щось робити, щось починати, крайня пора". Отже, нас підслухали. Це вас не переконує?

— Переконує, але ви забули, що можна й "без надії таки сподіватись".

— Ні, я не згодна, — заперечила Настя Олексіївна. — ці слова проказала Леся Українка в далеко лагідніших умовах. То були квіточки, нам дістаються тепер ягідки. Не життєві ваші заміри. Ми розчавлені найтяжчим пресом історії.

Я уважно розглядаю альбом, я знаю його до найдрібніших рисок. Уперше чую від неї таку, мов камінь, тверду зневіру.

— Не вперше людство під пресом. Згадайте інквізицію та всякі відомі в історії тиранії. Знаю, знаю, — не дав я їй заговорити, — скажете, що диктатури пролетаріяту ще не було в історії. Так, такого тяжкого преса над людиною ще не було. У ГПУ з гордістю хваляться, що інквізиція могла б позаздрити їм. Одначе, це не скасовує закону, що дія викликає пропорційну протидію. Тяжчий прес — росте спротив.

Це теорія, Тарасе Григоровичу.

Вона називає мене на ім'я й по-батькові дуже неохоче, лише тоді, коли тремтить невимовним болем незгоди. Вона не любить мого імені. Каже:

ЧИСТИМО ФОРНЕСИ

усім нашим відборцям опалової оливи.

Тому користайте з цієї нагоди і замовляйте негайно в нашій фірмі опалову оливу. Будете мати повне вдоволення та ПЕРШОРЯДНУ ОБСЛУГУ

DNIPRO

FUEL OIL CO. LTD.

204 Bathurst Str.

Телефонуйте:

Удень: EM 6-6539. Уночі: RO 6-8446 або EM 6-6539

доволі було б з нас двох Тарасів — Бульби й Шевченка.

— Тут потрібна кардинальна зміна тактики. От коли б я, приміром, вийшла заміж за Аракчеєва, я б могла більше вкласти в боротьбу, ніж у становищі жінки засудженого на розстріл професора.

— Он як! — не міг не скрикнути я. — Але ж це неможливе!

— Цілком можливе...

— А що ж тоді зі мною? Та й чи вистачить у вас потуги? Таж він потвора — фізична й духова...

**
*

Настя Олексіївна носила Василеві Васильовичу штани. Мала побачення. Василь Васильович на її запитання, навіщо засудженому на страту штани, був веселий.

— Ого, ще цієї осени й на курорт поїдемо.

Настя Олексіївна повеселішала. Світилась житерадісною усмішкою. А мені щось шепнуло (може сам Мефістофель): бач, попри твою відданість і молодість порівняно з Василем Васильовичем, останній усе ж таки в неї на першім місці.

Одначе, не довго раділа Настя Олексіївна. Учора понесла передати ще дещо, але не взяли. Черговий комендант показав рукою, що Василь Васильович уже там... у землі. Отже, апеляція відхилена.

— Він спить під землею, а над ним на цій землі стільки злидоти, стільки неправди над його народом, і народ, що за нього він... (вона була в сльозах) не визволений...

Вона до глибин потрясена. Я ж у сильнім передчутті неминучої біди переростав у симфонію найвищих перехресть почуттів. Я відчув, що наша дружба, яка тривала вже десятиліття, в цю мить пробила китайську стіну. Перешкода впала. Я відчув себе в її хаті таким вільним, ніби ми з нею вже одна родина. Це — нищість, танок на похоронах, але я не міг стриматись. У грудях мені забилось, затремтіло, як ніколи досі, джерело волі до життя.

До речі, вже кілька днів перед цим я перестав ридати. Джерело сліз, що кілька років ринуло, немов вода з проваленої греблі, раптом усохло. Тільки ж причиною тут не було якесь передчуття цього щастя. Вилікував мене в одну мить і доволі радикально той самий хлопець, що минулої осени викликав ці ридання, безпритульний Їжин син, що його вона загубила чи покинула. Не відаю, чи знає вона тепер про його існування. Він зайшов у двір до помийної ями шукати в покидьках кухенних поживи. Він розпачливо заридав. Струшений найглибшим жалем до дитини я вилетів на подвір'я.

— Ота, — він показав на сусідку, що щойно виплеснула покидьки в яму й подалась до хати, — я просив, щоб не викидала, а вона: ось тобі, — показала дулю й викинула, а там були головки з оселедців і хвостики, можна б ще поїсти... — ридав невтішно хлопець. Я не мав чим винагородити його, бо перед тим пороздавав усе їстивне таким, як він, голодним селянським дітям. Межі мого терпіння переступив біль і жаль, я почав ридати, як і той малий хлопець. З того дня й почалося.

Тепер він зняв з мене ці чари. Я прийшов з міста, де був невільним свідком звичайної в умовах будованого соціялізму трагедії. Не знаю, як ці камінні мури не заридають! Як упосліджена, як розтоптана, мов черв, людина в цім соціялізмі!

Де те серце, що може любити й прощати? Мати, селянка привела на міське розпуття малого хлопчика, посадила на пішоході, щоб просив. Хлопчик сидів, простягав руку до перехожих. Вона сховалась. Нараз вартовий хапає хлопця за руку. Хапає й тягне. Хлопчик упирається ногами, той тягне, хлопчик волочиться по бруку, не своїм голосом гукає "мамо". Той стряснув малим і вдарив ним об тверді лоби вуличного бруку. Хлопець закричав з болю. Мати не появилась. Боялась ув'язнення разом з дитиною. Дитину поволокли до дільниці. Вулиця ринула за ним. Я хотів знати долю загарбаної дитини, хотів оскаржити міліціонера перед начальником за жорстоку поведінку з дитиною, за те, що вдарив нею об брук. Але натовп є натовп: кричали, обурювались, одне одного перебивали... Начальник крикнув вийти геть, загрозив арештом.

Я довго вештався завулками, раз-у-раз вертався до дільниці, щоб довідатись про дитину. Якщо його спровадять до притулку, повідомити матір про місце його перебування. Як місто почало вже закутуватись у прохолоду, з'явилась нещасна мати. Вона десь жебрала по міських хатах. Мої інформації були надто скупі, щоб заспокоїти її переляк. Мене взяла знемога. Тисячі таких трагедій щодня по всій моїй батьківщині. А на площах міста матляються на червоних полотнищах гасла, повні виправдувань народовбивчих злочинів ворожої влади.

Я стояв без надії під стіною районової дільниці, і в моїй уяві перебігали картини катування мого народу бестією, що взяла владу над людиною. Я майже западав у гарячку. Казав: "Я збожеволію, якщо не знайду способів боротись за визволення мого народу, за визволення людини з-під влади оскаженілої бестії." Я затулив очі долонями й маячив. Де взяти спільників для боротьби? Крім Насті Олексіївни, не мав на кого рахувати. Це було причиною мого розпачу.

Знеможений, з почервонілими очима я прийшов до своєї кімнати, упав упоперек ліжка. Я ридав, забувши, що до мене щодня ввечорі навідується Їжин син, безпритульний з того часу, як її ув'язнило ГПУ. У цьому стані він застав мене. Я був зненацька обуджений його майже глузливим вигуком: "Ого, такий великий дядьо, а так плаче!" Як це я вчув, джерело сліз моїх усохло, немов краплина від доторку розжареної криці. І сором, і біль мене проткнув. Я хотів відштовхнути циніка з його диявольським реготом. Таким відчув його. Він перший побачив мене в стані ридання. Досі я уникав свідків, ніхто не бачив моїх страждань. Я боявся свідків; при свідках мій плач утратить властивість розливатися солодкою печаллю. Утратити цей засіб полегшення я не хотів. І ось цей страдник, що його я врятував від голодової смерти, відібрав

у мене цей засіб. Але я одразу взяв себе в руки й круто змінився. Годі!..

Я став шорсткий, готовий до бою. Коли ті, на чию голову падають найтяжчі удари оскаженілої бестії, не плачуть, ганьба мені плакати.

У такому стані я з'явився до Насті Олексіївни. Вона була приголомшена вісткою про загибель Василя Васильовича. Тепер я відчув себе першим кандидатом на близькі, на протязі десятиліття омріяні взаємини з нею. Я надто довго, надто терпляче чекав, над силу стримувався. Тепер, коли із загибеллю її чоловіка перешкоди до нашого зближення впали, моя любов порозпихала ліктями геть усі невблаганні "не можна", що так мене мучили. Я відштовхнув від себе всі вболівання над трагедією народу, над своєю родинною трагедією і навіть голодова смерть колгоспниці, моєї матері, видавалась мені звичайним епізодом у загальній недузі суспільства, опанованого бестією, що взяла в свої руки євангельський прапор комунізму, щоб не мати обмежень у пануванні над людиною. Я мав єдине бажання. Подумки перебігав увесь життєвий шлях цієї жінки, щоб ствердити остаточно, що після Василя Васильовича маю на неї найбільше право. Я завжди визнавав, що Василь Васильович мав на неї більше право і навіть більший вплив, ніж я. Бо ж коли він отаманив проти червоного окупанта своєї вітчизни, Настя Олексіївна, бувши телефоністкою, допомагала повстанцям засобами зв'язку. І спіткала їх спільна доля в катівні "чека". Спільний вирок трибуналу. Настю Олексіївну врятувала епілепсія, що вдарила нею по проголошенні вироку. Дехто впевняв, що це не врятувало б, що чека цим не переймається, що до рятунку спричинився сам верховода Аракчеєв. Я схильний вірити. Я не терплю Аракчеєва не лише тому, що він чекіст, кат мого народу, а й тому, що він у смертельній ситуації міг заволодіти тією дівчиною, її налитими устами, чорними мечами брів під високим ясним, як погоже небо, чолом. Дівчиною, що була мені з перших днів юности "над сонце, над місяць, над зорі ясні". Так, він, цей найзапекліший ворог і кат мого народу, вивершив це катування, заволодівши дівчиною, коли вона, з розпущеними косами, стояла в смертній камері в самій сорочці, стояла на колінах, молилась. Далі шлях її провалюється. Бачу лише велике вікно в сільському будинку, реквізованому воєнним комунізмом у власника парового млина. Тепер тут начальник карного загону "чека", що пізніше вивищився на продкомісара і, позбувшись хворої Насті Олексіївни, взяв її рідну сестру. Тут, у цім вікні, часто з'являлось обличчя, що я його взяв спочатку за прояв моїх галюцинацій. Я не йняв віри, щоб це була вона.

Вікно було проти вікон сільської школи, де я знайшов тимчасовий притулок у ролі вчителя. Переховувався від "чека" та від голоду, що косив інтелігенцію. Я закрився чужим прізвищем. Одержував за працю мізерію кукурудзяної, картопляної, часом навіть цибуляної й бурякової "валюти" й міг не здохнути з голоду. Це саме тоді Ленін кинув гасло: "Пролетарська влада поставить народнього вчителя на таку височінь, на якій він не стояв, не стоїть і не буде стояти в буржуазних країнах." Це гасло, як і кожне гасло російського комунізму, негайно ж обернулося потворною машкарою фальшу до народу. І цей клич відбивався на устах тих, кого мав ущасливити, блідою усмішкою, гіркою іронією, глузливою двозначністю: "Не стояв, не стоїть і не буде стояти", — підморгне якийсь іще не до знемоги охлялий учитель, підставляючи мішок чи торбу, куди сиплють йому зарплату у вигляді тієї епохальної валюти пролетарської держави.

Як упаде додолу тяжкий, мов камінь, мій будень, як вечір почне розставляти попід тинами й парканами стокутні призми своїх тіней, я стану коло вікна. І тоді серед вулиці, при звивистім рівчаку, що вирізьбили лагідні дощові води, стають дівчата, мов русалки на березі. Олив'яний місяць освітить їхні долоні. З припухлих губів гітари полетять звуки гострого смутку. Я ще не чув цих пісень. Щось новомодне:

Колиши мене, ненько моя, — співали дівчата. І їхні погляди, захитуються, упавши на мої уста, зраджують палкі первобажання. В розпачі полиневим полоном зламає свій голос гітара:

Не питай, чом заплакані очі...

Снагою гарячих бажань ув'язнити мене змагає гітара. Але ні. Замкнулась душа моя. Не зрушити ніяким співом з неї тяжкої криги. Марно згоряють уста ваші дівочі. Я мовчу. Заручений з тугою. З конспіратора силуетою потертою. І плаче, плаче й плаче гітара... Аж одного вечора фіялковими яснами прошамкав дідок: "Гарний паничик... дівчатка хіба ж так... Видно люблять. Чому ж не теє... Дівчатка..." Він цмакнув губами.

— Не такий час, дідусю...

— Чого ж?.. а шкода... Такий гарний паничик...

Темніше й ходоніше стає вечорами від слів цих слизистих.

Удень я стою біля вікна, що на подвір'я. Кілька обчімханих вишень, пожовкле бадилля городніх рослин — моя шкільна садиба. Напроти зеленодахий дім. Крізь широкі й доволі чисті вікна бачу все, що там є.

Щодня в тій самій порі вона підходить до вікна, мовчки дивиться на мене. Впізнає чи силкується пригадати, де й коли бачила. Її кімната ясна й порожня. Меблів обмаль.

Я задихаюсь під вагою думок і почуттів. Там, у тих порожніх кімнатах катується цвітіння душі моєї. Бачу крізь вікно невблаганний фатум на її лиці, у млявих рухах. Ми довго стоїмо, кожне при своїм вікні, прислухаємось до тихої розмови душ наших. Вона мертва, мов тінь. Ось вона мляво підкидає руки, з уст легкий стогін, вона падає на підлогу, б'ється в конвульсіях головою, усім тілом, на устах, мов шматок вати, піна.

Чи знає вона, що я не тільки свідок її страждань, ба й хворий на її муки, яким не видно берега?

Чорна хвороба навідує її щодня в тій самій порі. Вона без будь-якої допомоги. Комісар нею не піклується. Я гублю голову, б'юсь над способами як допомогти, не викривши себе. І саме тоді, не знати звідки взявшись, у кімнаті Насті Олексіївни

став Василь Васильович. Вигляд у професора був злиденний. Одіння на ньому потерте. Та все ж він уже столичний професор. Це після того, як він уникнув розстрілу в "чека", побував у Леніна, пообіцяв переробити психологію людини з приватновласницької на комуністичну, а як збирався вже до від'їзду, його навідав посланець від продкомісара і накинув йому на плечі нове, хоч і грубошерсте, убрання. Сам Ленін помітив протерті лікті на піджаку в професора й завважив: "У нас тепер скрутно з одягом". Одначе зробив розпорядження.

Саме як Василь Васильович завітав до кімнати, надійшла фатальна мить. Закрутився дикий вихор чорної хвороби, ударив нещасною об підлогу. З надлюдським спокоєм професор сів на стілець, чекав. Далі з невимовною певністю бере хвору за руку, виводить із хати, у чім була, зникає.

Я підвів чоло. Здивовано звів брови, поточився, втупив очі в ті постаті, що так нагло й загадково зникли. Все вкруг мене завмерло. Ось він, гідний безтінної любови! А я?

Відтоді, кажуть, хворобу з Насті Олексіївни, мов рукою зняло.

Шукати прекрасну я вирушив до столиці. Тепер передо мною недосліджене поле проваль на її життєвім шляху останнього десятліття.

Учасники одного повстанського загону ми понад десять літ тому розлучились. Василь Васильович і Настя Олексіївна в катівні "чека", я під чужим іменням на волі. Нею на деякий час був заволодів Аракчеєв. Це співжиття вона рішуче заперечує. Як уникнув страти Василь Васильович? Але тепер мені не до того. Саме тепер вона пішла зняти з примуса чайник, а я провів очима за її чарівним станом і не стримався, щоб не сказати: "Яка ж вона прекрасна".

Тільки ж Настя Олексіївна дуже пригнічена. Та хоч як недоречно, коли вона прибита страшною вісткою, лізти до неї в душу з брудним або й начищеним черевиком, — я наважився.

— Невже вона вважає, що все завалилось? Невже не бачить ані найслабшої надії?

Penmans

WARRANTED HIGH GRADE PENMANS KNIT-GOODS

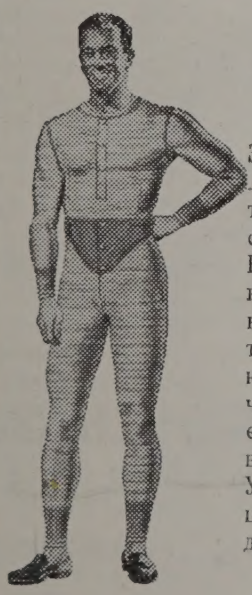

БІЛИЗНА "27"
ПЕРЕТКАНА ВОВНОЮ
фірми Пенманс

Зимова білизна, безконкуренційної теплости, витривалости, а разом і якости.
Виготовлена із спеціяльного матеріялу, перетканого вовною, що гарантує максимум тепла і виконана так, що забезпечує повну волю рухів, що є основною властивістю виробів фірми Пенманс. У продажу: сорочки, підштаники та їх комбінація для чоловіків та хлопців.

СЛАВНІ ВІД 1868 р.

27-FO-6

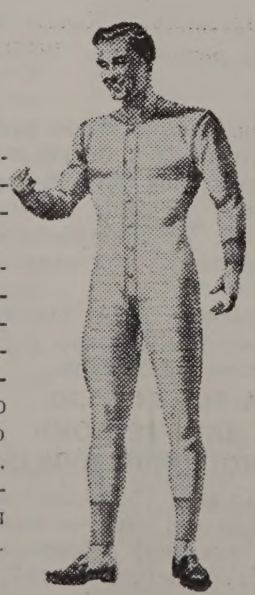

НОВА КНИЖКА

Павло Степ

Б Р А Т И

віршована казка. Обкладинка й ілюстрації Сільвії Никорович. Ціна книжки — 50 центів. Замовлення надсилати на адресу:

16 Indian Rd. Cresc., Toronto 9, Ontario, Canada.

СПИТАЙТЕ ВАШОГО ЛІКАРЯ ЧИ АПТЕКАРЯ

Позбавитесь важких болів при ІНФЛЮЕНЦІЇ чи ПРОСТУДІ ЧАСНИК ВАМ ДОПОМОЖЕ

Підтримуйте Вашу силу та здоров'я. Мільйони людей століттями вживають часник, як оздоровлюючий продукт і вірили в його скріплювальну силу. Часник — природний антисептичний засіб, що очищує кров. Багато людей вживає часник та хвалить його вартість у полегшенні артретичних та ревматичних болів. Адамс Ґарлик Перлс включають салісиламід — випробуваний засіб на полегшення болів. Чиста часникова олія екстрагується з цілої часникової цибульки — у сконцентрованій формі. Ви маєте усі користі, які може дати ця сильнодіюча рослина. Адамс Ґарлик Перлс не мають ні запаху ні смаку — капсульки легко заживати. Ще сьогодні купіть коробку у Вашій аптеці і переконайтесь, як вони Вам можуть допомогти. Будете вдоволені, що це зробили.

— Так, усе пропало. Поки він був живий, жила в ній віра. Віра в його здібності, спроможності як впливового члена партії, що носив за пазухою камінь, готувався завдати удару. Але йому завдали удару зненацька.

— Так, Насте Олексіївно, геніїв негусто. Одначе, невже ви думаєте, що я не можу продовжити, хоч іншими способами те, що обірвалося із загибеллю Василя Васильовича? За ці десять років я виріс. Це були роки нелюдської внутрішньої боротьби й роботи мисли. Я думав, головою розбивав мури і, смію сказати, опрацював концепцію, з якою можна стати до боротьби. Ви в це не вірите? Я опрацював конкретні способи...

— Я можу діяти лише в реальних плянах, — відповіла Настя Олексіївна. Вона задивилася у вікно, почала сама до себе говорити:

— Десять літ! Яка пустеля! Яка безплідна пустеля! А як хотілося, щоб тут жили щасливі люди! Відроджена нація... Звичайно, не в дусі Винниченкового "відродження"...

— Насте Олексіївно, — скрикнув я. — Ми почнемо боротьбу... Ми вдвох... На життя і смерть. Так? Не треба розпачу. Ми в них у реєстрі на знищення. Так віддаймо ж своє життя якнайдорожче! Ви ж знаєте, що в мене ви єдина. Єдина людина, єдина жінка, єдина любов... Відтоді, як у вагоні, пама'ятаєте? Я не зайшов до вас у купе тоді... З вами ми зробимо багато. А що і як робити, я знаю. Більше мужности... Але кого я вчу мужности?

Десь далеко була очима Настя Олексіївна, але рвучко обернулась.

Уста її склалися на вислови ніжних речей.

— Так. Де неминучість, там вибору немає. Ви пам'ятаєте, носите в пам'яті той випадок у вагоні, ту першу таку невдалу зустріч? Ви мені одразу сподобались. Та що казати сподобались. Було щось глибше, зворушливе, фатальне. Я мало не плакала вранці, побачивши вас на валізі...

Раптом Настя Олексіївна зблідла. Уста їй завмерли, вона вказала очима. Сусідка, ми знали, що працівниця в ГПУ, зайшла не спитавшись, поклала на стіл листа. Я миттю розірвав. Аракчеєв ставить на вибір: побачення в неї або в нього.

Ні, доля таки дуже огидно й жорстоко поводиться зо мною. Кілька хвилин тому я вірив у здійснення свого призначення й своєї мрії. Перешкода на дорозі до цієї жінки впала. Але впала тільки на те, щоб одразу здвигнулася друга, в сто раз грізніша. Аракчеєв, що свого часу врятував її, і кажуть, за це володів нею, вимагає її для себе остаточно. Цей лист був таким стусаном у груди, що мені перетяв дихання. Хвилі тремтіння, гніву, розпачу, немов підземні поштовхи, гриміли в кімнаті. Я не володів собою. Загрожував убити напасника. Я говорив так стурбовано, що Настя Олексіївна не могла стримати сліз. Гаряче співчуття й нестримне бажання мене втішити кинуло її мені на груди. Вона втратила самоопанованість.

— Ще не пізно, я твоя...

Яка темна ця ніч була! Якесь полум'я впало мені на уста. Я не був приготовлений до такого зближення з нею в цю хвилину. Може з причин неприготованости на ранок після цієї шлюбної ночі ми були якісь безрадісні, з почуттям провини. Перед ким? — Перед Василем Васильовичем насамперед. Може саме тоді, як наші уста горіли, як наші серця гриміли, як наші пестощі яріли, Василь Васильович з кров'ю ковтнув останній подих...

Книга для всіх і про все

Повідомляємо українську громадськість в Канаді, що фірма "КРАЇНСЬКА КНИГА" одержала вже перший том "УКРАЇНСЬКОЇ РАДЯНСЬКОЇ ЕНЦИКЛОПЕДІЇ".

Енциклопедія — це наукове видання, що дає систематичне (за алфавітом або за темами) зведення знань. У ній знайдете всі потрібні вам довідки — з найрізноманітніших галузей знання.

Протягом 4 — 5 років буде видано 16 томів. Кожний том має 650 сторінок, близько 500 ілюстрацій, 20 ілюстрованих вклейок. Кожний том у твердій полотняній оправі із золотими відтисками. Кожний том — великого розміру.

Ви знайдете в кожному томі довідки з різних галузей світової науки, техніки, культури. У кожному томі широко висвітлюється історія, географія, література та екеноміка України.

ЦІНА ОДНОГО ТОМА ТІЛЬКИ $ 5.00.
ДЛЯ ТИХ, ЩО ХОЧУТЬ МАТИ ВСІ ТОМИ "УКРАЇНСЬКОЇ РАДЯНСЬКОЇ ЕНЦИКЛОПЕДІЇ"

Хто купить перший том "Української Радянської Енциклопедії", повинен подбати, щоб мати всі дальші томи — весь комплект. Для цього ми пропонуємо зробити таке: щоб забезпечити собі всі томи, пришліть $5.00 гарантії до "Української Книги", щоб вона могла вам регулярно посилати кожний том, як тільки він появиться з друку. Після того, як вийде останній 16-ий том, ви одержите його за ці гроші, які будуть у нас, як гарантія.

U K R A I N S K A K N Y H A
962 Bloor St. W., Toronto 4, Ont., Canada.

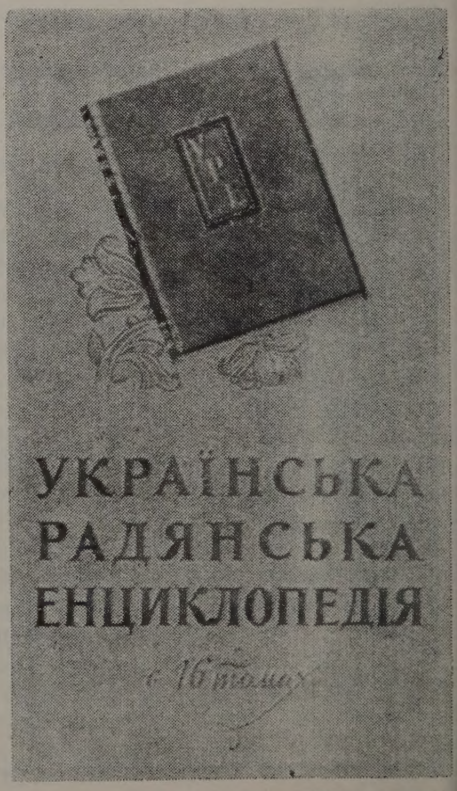

Дмитро СОЛОВЕЙ

3. Зниження природнього приросту людности України в наслідок колоніяльного становища її в СРСР

I.

У передущій статті — "Наслідки колоніяльної популяційної політики ЦК КПРС внутрі СРСР" — ми проаналізували офіційні статистичні дані й наочно виявили колоніяльну істоту демографічної національної політики проводу партії.[1] Ця демографічна політика своїм гострим лезом спрямована в бік, нібито, союзних, а насправді — підкорених і поневолених неросійських народів СРСР, цієї більшовицької імперії. Але найдошкульніше, як ми бачили з цифрових показників тої статті, та політика ЦК КПРС б'є по народу українському, що є другим по величині народом СРСР. Та це й зрозуміло. Коли найбільший із супротивників буде подоланий, то дрібніші народи цього фальшивого союзу вже не матимуть ясної перспективи в боротьбі за своє звільнення.

Зручно асимілювавши поняття інтернаціоналізму з поняттям російського імперіялізму та шовінізму, ЦК КПРС намагається будь-що-будь зломити й ослабити життьову відпорну силу народів своєї імперії. Всіма засобами тотальної диктатури, а в тому числі політичним терором та масовим фізичним винищуванням підбитих народів, кремлівське партійне керівництво намагається примусити ті неросійські народи або "добровільно" асимілюватися з росіянами і злитися з ними під замаскованою назвою "совєтського народу" (це — на зразок колишнього московського "царського народу"), або винародовитися й цілковито зникнути з лиця землі. І все це робиться в ім'я, нібито, комунізму й загально-людського щастя на землі.

У цій же статті ми розпочату аналізу офіційних статистичних даних продовжимо далі. Спробуємо проаналізувати показники про природній рух людности в окремих республіках СРСР. У тому, звичайно, обсязі, у якому дозволять нам оголошені вже статистичні відомості.

У московському статистичному збірникові — "Народное хозяйство СССР в 1958 г." — це вже, либонь, вдруге після 26 років утаємничування подано відомості про кількість народжень, смертей та природнього приросту на кожну тисячу людности СРСР. Ось які показники в 1958 р. мали, за цим збірником, п'ять країн з найвищим рівнем народжень та природнього приросту (див. табл. 1).

Таблиця 1.

На кожну тисячу осіб людности в 1958 році припадало:[2]

Держави	Народжень	Смертей	Природнього приросту
СРСР	25,3	7,2	18,1
США	24,3	9,5	14,8
Австралія	22,6	8,5	14,1
Нідерлянди	21,2	7,5	13,7
Еспанія	21,8	8,7	13,1 і т. д.

Усього для порівняння з СРСР у цьому виданні взято 17 країн. Зроблено це з явною метою підкреслити, що СРСР має серед них найвищий рівень народжень та природнього приросту. Але разом з тим у цьому досить великому статистичному збірникові **не дано** абсолютно ніяких відомостей про рівень, народжень, смертей та природнього приросту у складових республіках самого Союзу. Дармащо за конституціями вони вважаються незалежними та суверенними. Даремно також шукали ми за цими відомостями окремо для РСФСР у спеціяльному збірникові, що його видано для цієї республіки.[3] Їх там також немає. А чергового статистич. збірника "Народнє господарство Української РСР в 1958 році" і досі, либонь, не надруковано, бо за кордонами СРСР він не з'явився. Вже самий цей факт насторожив нас. Значить, щось тут негаразд. І це негаразд у складових республіках намагаються прикрити порівняннями пересічних показників, що їх вирахувано для всього СРСР, з такими ж пересічними показниками, що їх взято з чужих країн.

На підставі аналізи даних статті М. Маркіна, начальника Статистичного Управління України,[4] нам вже пощастило встановити,[5] що Україна в 1958 р. на кожну тисячу осіб своєї людности мала:

народжень	21,3 особи,
смертей	6,9 особи,
природнього приросту	14,4 особи.

Як бачимо, ці показники дуже відрізняються від пересічних даних для цілого СРСР. Тож маючи їх поруч з даними табл. 1, ми легко можемо вирахувати, що року 1958 на кожну тисячу осіб людности в цілому СРСР народжень було на 18,8% більше, ніж в Україні. Так само можемо вирахувати, що природнього приросту теж на кожну тисячу людности в цілому СРСР, порівняно з Україною, було **більше на 25,7%**. Це свідчить, що між окремими складовими республіками у справі природнього приросту людности існує **велика відмінність.** І що ця відмінність є для України негативною, через це її й замасковують.

Проте у пересічні показники для цілого СРСР,

Приймається передплата на дитячий місячний журнал

СОНЯШНИК

Журнал має 20 сторінок друку, багато ілюстрацій, друкується на гарному папері, кольоровий друк.

Передплата на рік:

Канада — 3.00 дол., США — 3,50 дол.,

Австралія й Англія — 20 шіл.

Ціна окремого числа — 30 центів, в Англії й Австралії — 2 шіл.

Замовлення і все листування слати на адресу "Нових Днів".

що з ними ми робили тут порівняння, входять як складові елементи показники для України. Тому спробуймо вилучити окремо РРФСР та інші республіки із загальних показників для всього Союзу і порівняти їх з показниками для України. Математичними вирахуваннями здобуваємо таку цифрову картину. (Див. табл. 2).

Таблиця 2.

Природний рух людности в складових республіках та в цілому СРСР за 1958 р.

1. Кількість осіб на кожну тисячу людности:

Республіки	Народжень	Смертей	Природного приросту
Україна	21,3	6,9	14,4
РРФСР та інші республіки	26,3	7,3	19,0
СССР в цілому	25,3	7,2	18,1

2. Те саме у %% до України:

Республіки	Народжень	Смертей	Природного приросту
Україна	100	100	100
РРФСР та інші республіки	123,5	105,8	131,9
СРСР в цілому	118,8	104,3	125,7

Дані цієї табл. 2 показують, що в РРФСР та в інших республіках Союзу народжень було **на 23,5% більше,** ніж в Україні, а природного приросту — **на 31,9% більше,** ніж в Україні. На жаль, ми не маємо ще зараз змоги відокремити в цих даних інші неросійські республіки від РРФСР. Можемо тільки сказати, що співвідношення між людністю РРФСР (117.494 тис.) та людністю інших неросійських республік (49.439 тис.) в 1958 р. було таке: 70% і 30%.

II.

Відомо, що всі прояви життя в СРСР протягом більше трьох десятиріч систематично й неухильно плянує ЦК КПРС. Для цього встановлюються контрольні числа і намічаються заходи, які мають забезпечити виконання тих контрольних чисел. Одним із складових елементів цих контрольних чисел п'ятирічок розвитку народнього господарства (а тепер - семирічки) є — **людська робоча сила**. Тож плянування приросту людности для ЦК КПРС є дуже важливим моментом, хоча ці відомості та відповідні заходи для здійснення цього плянування й не оголошуються.

Відомо також, що ЦК КПРС намагається тримати Україну в стані колоніяльного додатку до РРФСР. Україна має постачати для РРФСР переважно в сирому вигляді різноманітні продукти сільського господарства та здобувної промисловости: кам'яний вугіль, газ, різні руди тощо. Та ще має Україна постачати для промисловости РРФСР напівфабрикати: чавун, залізо, крицю тощо. І хоча Україна має найпотужнішу в СРСР залізо-рудну та енергетичну базу (кам'яний вугіль, газ тощо), ЦК КПРС не дає їй відповідних капіталовкладань для розвитку на її території металообробної й машинобудівельної промисловости. А ці галузі промислового виробництва дають робітникам найбільші заробітки і разом з тим затруднюють у собі найбільшу кількість робочої сили. Так, наприклад, у 1955 р. із усієї кількости промислових робітників і службовців цілого СРСР (17.367.000) в металообробній і машинобудівельній промисловості працювало — 5.384.000, або 31% всієї кількости робітників і службовців СРСР з тих, що працювали у фабрично-промислових закладах. А як же ця кількість (5.384.000) розподілялася по основних республіках? Об'єктивну відповідь на це дають наступні числа. Року 1955 в металообробній та машинобудівельній промисловості СРСР працювало робітників і службовців: 1) в РРФСР — 4.027.000 осіб, або 74,7% всесоюзної кількости і **на 18,2% більше** за питому вагу людности РРФСР в Союзі; 2) в Україні — 849.000 осіб, або 15,8%, що становить **на 4,5% менше** за питому вагу її людности в Союзі; 3) в інших неросійських республіках — 512.000 осіб, або 9,5%, що становить на 13,7% менше питомої ваги їхньої людности в Союзі. Щоправда, величезна більшість цих інших неросійських республік працює на залізній сировині, що її одержує з України, бо не має власних залізо-рудних та вугільних покладів.[6]

Тут ми порівняли кількість робітників і службовців у металообробній та машинобудівельній промисловості республік в 1955 р. з питомою вагою людности цих республік (за даними 1956 р.). А тепер, щоб здобути цілком ясний образ становища, порівняймо з питомою вагою залізної руди, що її було видобуто в цих республіках.

Таблиця 3.

Року 1955 було видобуто залізної руди.[7]

Республіки	Тисяч тонн	У %% до СРСР
Україна	39.948	55,6
РРФСР	30.859	43,0
Інші республіки	1.055	1,4
СРСР	71.862	100

Із порівняння усіх поданих тут числових даних можна побачити, що в 1955 р. РРФСР мала робітників і службовців у своїй металообробній та машинобудівельній промисловости **на 31,7% більше** за питому вагу видобутої на її території залізної руди. Україна ж у своїй металообробній та машинобудівельній промисловості мала робітників і службовців **на 39,8 менше** за питому вагу видобутої на її території залізної руди. Все це є наслідок того, що за плянами ЦК КПРС значна частина руди, значна частина витопленого чавуну і, нарешті, значна частина криці й прокату заліза вивозиться як півфабрикат для дальшої промислової переробки до РРФСР, а частково до інших складових республік і до сателітних держав.[8]

Отож, тримання України у цій **найважливішій** для неї галузі промислового виробництва на становищі колоніяльного додатку до РРФСР — цілком ясне. Академік А. А. Арзуманян, директор Інституту світової економіки та міжнародніх зносин СРСР, писав:

> "Империалисты то и дело твердят о том, что они пекутся об интересах колоний. Но почему им не развивать там тяжелую промышленность? Ведь кому не известно, что **стать на ноги мо-**

жет хозяйство только той страны, которая имеет металлургическую промышленность, машиностроение, топливную промышленность и т. д.

Империалисты пуще огня боятся развития в колониях тяжелой промышленности, так как это значило бы создать себе конкурента, лишить себя сырья. Империалисты стремятся увековечить отсталость колониальных стран. **Их хозяйству они придают однобокий, уродливый характер, чтобы вечно держать эти страны у себя на привязи.** Несмотря на богатейшие природные возможности и наличие большого количества рабочих рук, эти слаборазвитые страны влачат жалкое существование.

.... Они (імперіялісти — ДС) предпочитают развивать (у своїх колоніях — ДС) лишь те отрасли, которые дают сырье — нефть, медь, олово, свинец и прочее. Империализм превращает порабощенные страны в придаток к хозяйству того или иного империалистического государства".[9]

Так пише академік Арзуманян про капіталістичних імперіялістів. Але з поданого передніше прикладу з найважливішою для України металообробною та машинобудівельною промисловістю наочно видно, що й більшовицькі імперіялісти ідуть тим же шляхом визиску своєї колонії, шляхом всілякого гальмування її розвитку.

III.

Очевидно, у зв'язку з усім зазначеним передніше перебуває й плянування органами ЦК КПРС природнього приросту людности України, де штучно (в інтересах РРФСР) гальмується розвиток працевбирущої металообробної й машинобудівельної індустрії.

Як можна побачити із числових показників табл. 2, Україна плянованими заходами ЦК КПРС поставлена тепер в Союзі у **найгірші** умови щодо можливостей природного приросту людности. А Україна ж до встановлення диктатури ЦК КПРС і до запровадження п'ятирічок мала природний приріст людности ні в якій мірі не нижчий за етнографічну Росію, **а навіть більший.** так, перед початком п'ятирічок, на кожну тисячу осіб людности України природній приріст становив:[10]

У 1925 р. — 23,5 осіб,
У 1926 р. — 24,0 осіб,
У 1927 р. — 22,5 осіб.

А тепер, як ми вже бачили з даних за 1958 р., в Україні природній приріст становить лише **14,4** особи на тисячу, досягаючи тільки 61,8% пересічного рівня за 1925 — 1927 рр.

На жаль, зараз ми ще не можемо повністю виявити **усіх** заходів ЦК КПРС, якими він "регулює" природній приріст людности в Україні. Потрібні для цього дані старанно приховуються. Отож, ця справа потребує ще пильного й морочливого збирання та нагромадження потрібних матеріялів та дослідження їх. Проте ми все ж і зараз можемо вже покликатися на низку господарських факторів, які безперечно впливають на зниження природнього приросту людности в Україні і які цілком залежать від тих чи тих плянувальних заходів ЦК КПРС.

Добре відомо, що кількість народжень і смертей перебуває в тісній залежності від стану матеріяльної забезпеченості людности країни. У старі часи в колишій царській Росії кількість народжень збільшувалася після гарних врожаїв сільсько-господарських продуктів і зменшувалася після поганих врожаїв. Та тепер врожаї цих сільгос. продуктів забирає державна влада, і життьовий рівень не тільки міської, а й сільської людности залежить в основному від того, скільки державна влада дає їй платні-заробітку чи то у вигляді грошової винагороди, чи то у вигляді натурального постачання. Та якраз цих відомостей у теперішніх статистичних довідниках, що надходять з СРСР, — немає. Немає відомостей про щорічні фонди виплаченої заробітньої платні робітникам і службовцям. Немає відомостей і про кількість виданих колгоспникам продуктів тощо. Тому далі ми розглянемо лише офіційні статистичні відомості: 1) про роздрібний товарообіг, 2) про вклади до ощадних кас, з) про введення в користування нових житлоплощ, 4) про кредитування людности. Рівень показників про ці явища господарського життя країни перебуває у тісному зв'язку з життьовим рівнем людности. Але ми розглядатимемо їх обов'язково у порівняльному співвідношенні між основними складовими республіками. Справа в тому, що без такого порівняння з РРФСР не можна зрозуміти істоти того чи того процесу, не можна правильно оцінити його тенденції.

1. Роздрібний товарообіг з громадським харчуванням. Височінь роздрібного товарообігу з громадським харчуванням перебуває у найтіснішій залежності від ступеню матеріяльної забезпеченості людности та від її купівельної спроможности. Більшменш докладно ми проаналізували доступні нам офіційні відомості про цей роздрібний товарообіг з громадським харчуванням у спеціяльній праці.[11] Тому тут зупинимося над цим питанням лише коротко, подавши зведені дані за 1950 — 58 рр. (див. табл. 4).

Таблиця 4.

Роздрібний товарообіг з громадським харчуванням за 9 років (1950 — 1958) у цінах відповідних років з охопленням державних та кооперативних торговельних закладів.[12]

Респуб.	Загальна сума у мільяр. крб.	У тому числі на одиницю людности: У крб.	У %% до України
Україна	719,4	17.719	100
РРФСР	2.823,9	24.946	140,8

Подані в табл. 4 цифрові дані про грошеві розміри роздрібного товарообігу в РРФСР та в Україні якнайкраще виявляють дійсне порівняльне становище в цих двох найбільших республіках Союзу. З них ясно видно, що за всі ці 9 років (1950 — 1958) роздрібний товарообіг із громадським харчуванням в розрахункові на одиницю людности **був в РРФСР на 40,8% вищий,** ніж в Україні. А це говорить, що в цілому й життьовий рівень людности

в РРФСР пересічно мав бути на якихось 40,8% вищий за життьовий рівень людности України.

2. Суми вкладів людности СРСР до ощадкас. На 1. І. 1951 р. сума лишків збережень в ощадних касах в цілому СРСР сягала 18.530 млн. крб. А через 9 років, на 1. І. 1959 р., ця сума лишків досягала 87.186 млн. крб., себто — збільшилася у 4,7 раза. Це збільшення вкладів на збереження відбувалося в якійсь мірі по всіх складових республіках, і разом з тим дещо змінювалася й питома вага вкладів окремих республік. Наочно ілюструють цей процес показники табл. 5.

Таблиця 5.

Питома вага сум вкладів людности СРСР до ощадкас (у %%). За даними лишків на початок кожного року.[13]

Назви показників	На поч. року	РРФСР	Україна	Інші респ.	СРСР
1. Питома вага людности респ. за даними 1956 р.:		56,2	20,3	23,5	100
2. Питома вага вкладів:	На 1, І. 1951	72,5	14,8	12,7	100
	" " 1952	73,9	13,7	12,4	100
	" " 1953	74,0	13,7	12,3	100
	" " 1954	72,0	15,2	12,8	100
	" " 1955	72,0	14,9	13,1	100
	" " 1956	71,4	15,4	13,2	100
	" " 1957	70,4	16,3	13,2	100
	" " 1958	67,3	?	?	100
	" " 1959	67,3	?	?	100
3. Питома вага людности респ. за дан. на 1, І. 1959 р.:		**56,3**	**20,0**	**23,7**	100

Питома вага вкладів людности неросійських республік за 9 років збільшилися на 5,2%, піднісшися з 27,5% до 32,7%. Проте, як бачимо, вона на 1. І. 1959 р. не досягла ще рівня питомої ваги людности цих республік в Союзі на цілих 11%. Так само за ці 9 років питома вага вкладів до ощадкас людности РРФСР збільшилася з 13.441 млн. карб. на 1. І. 1951 р. до 58.672 млн. крб, на 1. І. 1959, себто — більш як у чотири рази. Проте питома вага в Союзі вкладів людности РРФСР зменшилася з 72,5% до 67,3%, або на 5,2%. Але навіть за цих умов вона лишилася **вищою на 11%** проти питомої ваги людности РРФСР в Союзі.

Це ясно говорить, що побутово-економічні умови життя неросійських народів були протягом цього періоду **значно гірші** за такі ж умови життя народу російського. Та особливо яскраво виявиться це, коли ми для наочности порівняння вирахуємо пересічний лишок вкладів на одну особу людности (див. табл. 6).

Таблиця 6.

Пересічний за сім років (1951 — 1967) лишок збережень в ощадкасах на початок року.[14]

Респуб.	Пересіч. лишок вкладів у млн. крб.	У т. числі на один. людн. в карб.	у %% до України
Україна	5.879,0	144,8	100
РРФСР	27.863,9	246,1	170

З цього бачимо, що, з розрахунку на одну особу людности, в РРФСР пересічна сума заощаджень в ощадних касах була **на 70% більша,** ніж в Україні. А це також свідчить, що побутово-економічні умови життя людности РРФСР були на багато кращі, ніж умови життя людности України.

3. Показники житлового будівництва. Житлова тіснота — дуже важливий показник незадовільних умов життя людности. На жаль, офіційна статистика не оголосила вичерпних даних у цій справі, хоча вона й має їх. Знаємо тільки, що житлова скрута, яка існувала перед Другою світовою війною, непомірно збільшилися після війни. І особливо збільшилася вона в Україні. Як відомо, Сталін у лютому 1944 р. в Ялті розповідав Рузвельтові про винятково й страшну руйнацію України під час війни.[15] Тепер це підкріплено ще й цифровими даними. За підрахунками органів влади, народнє господарство і господарства окремих громадян СРСР за період війни мали втрат у цінах 1941 р. на суму 679 мільярдів крб. Між республіками ця сума розподілялася так (див. табл. 7):

Таблиця 7.

Втрати державного господарства і господарств окремих громадян СРСР за час 1941 — 1944 рр.[16]

Республіки	Мільярдів карб. у цінах 1941 р.	у %% до підсумку
РРФСР	255	37,6
Україна	285	42,0
Білорусія, Латвія, Литва, Естонія та Молдавія	139	20,4
Разом втрат	679	100

Отож, на частку України припало 42% усіх воєнних втрат, а на РРФСР, хоча вона значно більша за Україну, тільки 37,6% їх. Тепер гляньмо на показники житлового будівництва за 13 років, 1946 — 1958. На жаль, ці офіційні відомості про житлове будівництво дуже загальні і не розподілені між містом і селом. Ось вони у зведеному вигляді для трьох груп республік із додатком наших відсоткових вирахувань.

Увага! **Увага!**

Доводимо до відома наших читачів, що наше видавництво приступило до перевидання другої мовознавчої праці:

О. Синявський

"НОРМИ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРНОЇ МОВИ"

В-во "Нові Дні"

Табл. 8. Віддано для користування нових житлових будинків за 1946-1958 рр.[17]

Назви показн.	Житлоплоща		На ск. % % більше (+) чи менше (—) порівн.	
	Млн. М²	У % % до СРСР	З питомою вагою людн.	З питом. ваг. воєн. втрат
(1)		(2)	(3)	(4)	(5)
Таблиця 8.				
РРФСР	270,0	64,5	+8,2	+26,9
Україна	70,2	16,8	—3,2	—25,2
Білорусія, Латвія, Литва, Естонія та Молдавія	23,1	5,5	—2,6	—14,9
Інші нерос. рес.	55,4	13,2	—2,4	+13,2
СРСР	418,7	100	0	0
2. Держ. й кооп. (без колгосп. та міськ. людности)				
РРФСР	203,5	67,8	+11,5	+30,2
Україна	47,0	15,7	— 4,3	—26,3
Білорусія, Латвія, Литва, Естонія та Молдавія	15,8	5,3	— 2,8	—15,1
Інші неросійські республіки	33,7	11,2	— 4,4	+11,2
СРСР	300,0	100	0	0
СРСР	300,0	100	0	0

Як свідчать цифрові показники табл. 8 у справі введення в користування нових житлових площ за 1946 — 1958 рр. Україна перебувала серед поданих тут груп республік у **найгіршому** становищі. І навпаки — РРФСР перебувала в **найкращому** становищі, порівняно з поданими групами республік. Це видно з гр. 4, у якій відсотковий розподіл житлоплощі порівнюється з питомою вагою людности цих груп республік в Союзі. А ще яскравіше це видно з гр. 5, де відсотковий розподіл порівнюється з питомою вагою матеріяльних втрат республік під час війни.

Розрахувавши далі на одиницю людности України й РРФСР кількість квадратових метрів житлоплощі, введеної в користування, ми здобудемо таку цифрову ілюстрацію (див. табл. 9).

Таблиця 9.

Віддано в 1946 — 1958 рр. в користування нові житлоплощі з розрахунку на одну особу людности.

Назви показників	Квад. м.	у %% до України
1. Державними й кооп. орган. (без колгос.) та міською людністю:		
Україна	1,68	100
РРФСР	2,30	136,9
2. Держ. та коопер. організаціями (без колг. та місь. людности):		
Україна	1,12	100
РРФСР	1,73	154,5

Із цифрових показників табл. 9 бачимо, що з розрахунку на одну особу людности в 1946 — 1958 рр. в РРФСР житлової площі було приготовлено для користування **більше ніж в Україні, на 36,9%**. А як взяти житлоплощу підготовану самими лише державними й кооперативними організаціями (без міської людности), то в РРФСР буде більше за Україну на 54,5%. Все це в той час, коли людність України (41.893.000) порівняно з людністю РРФСР (17.494.000) є менша на 64,3%, а її матеріяльні втрати за час війни були більші за такі ж втрати в РРФСР на 11,8%. І це також у той час, коли витрати на житлове будівництво роблятся із **спільної** державної скарбниці. А спільність фінансових засобів усіх республік у свій час виправдувалася потребою максимально **рівномірного** й справедливого задоволення потреб усіх народів СРСР.

4. Державне кредитування міської й сільської людности. У московській публікації ця ділянка господарського життя характеризується тільки лишками позичок на кінець року. Зведімо ці відомості за останній рік у згущену таблицю та вирахуймо пересічну суму лишків позичок на одиницю людности і ми здобудемо таку теж не менш яскраву картину для трьох основних груп республік СРСР (табл. 10).

Таблиця 10.

Державне кредитування міської й сільської людности СРСР. Лишок позичок на 1. І. 1959 р.[18]

Назви республ.	Всього лишків млн. крб.	Крб. з роз. рахунку на 1 особ. людн.	У % % до СРСР	У % % до СРСР
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
РРФСР	4.715,5	40.13	101,1	129,0
Україна	1.303,4	31,11	78,4	100
Ін. респуб.	2.264,2	45,80	115,4	147,2
СРСР	8.283,1	39.70	100	—
У т. ч. Україна і всі нерос. республіки	3.567,6	39.06	98,4	

Показники табл. 10 виявляють, що Україна (41.893 тис. людности), хоча вона матеріяльно найбільше втратила під час Другої світової війни (див. табл. 7), поставлена політикою ЦК КПРС в **найгірші** умови щодо державного кредитування її людности. Із поданих тут трьох груп республік Україна (див. гр. 4) мала на 1. І. 1959 р. **найменшу** пересічну суму лишків позичок, а саме — на 21,6% меншу за пересічну для цілого СРСР. Інші ж дві групи республік мали рівень лишків позичок вищий за пересічного показника для СРСР, а саме: РРФСР (117.494 тис. людности) мала на 1.1% вищий, а інші неросійські республіки СРСР (49.439 тис. людности) — на 15,4% вищий (див. гр. 4).

Та ще яскравішою стане картина, коли ми глянемо на показники гр. 5. Із них видно, що на 1. І. 59 лишків позичок пересічно на одну особу людности в порівнянні з Україною РРФСР мала **на 29%**

більше, а інші неросійські республіки навіть на 47,2% **більше.** Проте уважно вдивившися в цифрові показники табл. 10, ми зрозуміємо, що іншим неросійським республікам вищий за пересічний для цілого Союзу і навіть вищий за РРФСР рівень позичок дано плянувальниками ЦК КПРС **виключно за рахунок недодання їх людності України.** Адже коли взяти Україну разом з усіма іншими неросійськими республіками (91.332 тис. людности), то всі вони разом матимуть на одиницю людности — 39 крб. 06 коп., або на 1,6% менше за пересічного показника на одиницю людности цілого СРСР (39 крб. 70 коп.), і на 2,7% меншу за пересічного показника для РРФСР (40 крб. 13 коп.). Це явище "щедрости" ЦК КПРС відносно інших неросійських республік за рахунок України ми вже спостерігали і в інших випадках.[10] Очевидно тут діє староримське імперіялістичне гасло — "Діли й пануй", без будь-яких матеріяльних втрат з боку РРФСР, допомагати іншим республікам. Адже лишок позичок пересічно на одиницю людности РРФСР є всеж на 3% вищий за такого ж пересічного показника для всіх республік неросійських народів, взятих разом.

IV.

Зробімо тепер короткий підсумок аналізі офіційних економічних даних. Роздрібний товарообіг з громадським харчуванням за 9 років (1950 — 1958) у розрахункові на одну особу людности був у РРФСР більший на 40,8% супроти України. Лишки збережень в ощадних касах пересічно за 7 років (1951 — 1957) у розрахункові на одну особу людности були в РРФСР більші на 70%, ніж в Україні. Передача в користування нових житлових площ з розрахунку на одну особу людности за 13 років (1946 — 1958) була в РРФСР більша, ніж в Україні, на 36,9%, як брати все будівництво разом із приватним міським, і на 54,5% більше, як взяти лише державне й кооперативне будівництво. Кредитування міської й сільської людности (судячи на підставі лишків позичок на 1. I. 1959 р.) в розрахункові на одну особу людности було в РРФСР на 29,0% вище, ніж в Україні.

Ці важливі економічні показники незаперечно свідчать, що життьовий рівень людности РРФСР сплянований ЦК КПРС пересічно не менш як на 40,8% вищим, ніж в Україні. Ясно, що це не могло не відбитися на природньому приростові людности. І цей природній приріст в РРФСР, як ми бачили, є не менш як на 31,9% вищий за такий же приріст в Україні. (Див. табл. 2).

Проаналізовані тут чотири моменти громадсько-економічного життя не вичерпують, звичайно, усіх плянових заходів старанно розробленої, складної і разом з тим добре замаскованої колоніяльної системи ЦК КПРС. Це лише частка їх, яку пощастило намацати й документально висвітлити за даних умов стану офіційних статистичних відомостей.

Але крім сплянування економічних заходів на зниження природнього приросту людности в Україні (як і по інших неросійських республіках), ЦК КПРС використовує й засоби психологічного діяння. Безупинний **неціонально-політичний терор** в різних його проявах тримає значну кількість людности неросійських республік, а найбільше, мабуть, України, у постійному неспокої й нелевності за своє майбутнє. Цього **національно-політичного** терору в СРСР не зазнає лише одна російська національність, якій ЦК КПРС дозволив не хворіти на "буржуазний націоналізм" і не мати за нього ніяких кар. Так виглядає проголошена російськими більшевиками рівність націй в СРСР у світлі офіційних цифрових даних.

---

[1] Problems of the Peoples of the USSR, No. 8, 1960; "Нові Дні", ч. 130, 1960.

[2] Народное хозяйство СССР в 1958 г. Центральное Статистическое Управление СССР. Москва, 1959, ст. 32-34.

[3] Народное хозяйство РСФСР в 1958 г. ЦСУ РСФСР, Москва, 1959.

[4] Надрукована в журн. "Комуніст України" ч. 7, 1959, ст. 52-55: "Перші підсумки перепису населення Української РСР".

[5] Див. про це докладно у нашій статті в журн. "Вільна Україна" (Детройт, США), ч. 27 за 1960.

[6] Докладно про все це див. нашу брошуру: "Політика ЦК КПРС у плянуванні розвитку промисловости та промислових кадрів на Україні", 1960. В-во "Пролог".

[7] Там же.

[8] Див. там же.

[9] А. Арзуманян: Что такое империализм. Госполитиздат, Москва, 1954, ст. 41-42, підкреслення наше.

[10] Див. докладніше: Д. Соловей "Голгота України", Вінніпеґ, 1953, ст. 208.

[11] Див. а) Дм. Соловей: Вияв наслідків політики колоніялізму ЦК КПРС за допомогою статистичних даних про роздрібний товарообіг України. Журн. "Вільна Україна" (Детройт, США) ч. 18 за 1958 р. і окрема відбитка.
б) D. Solovey: Exploitation of the Ukraine as illustrated by Data on Retail Commodity Turnover. ("Ukrainian Review" No. 8, Munich, 1959, pp. 69-77).

[12] Загальну суму роздрібного товарообігу вирахувано за: а) Народн. хозяйство СССР в 1956 г., стор. 224; б) Народное хозяйство СССР в 1958 г., ст. 716. При розрахункові на одиницю людности кількість всієї людности взято за даними 1956 року.

[13] Вирахувано на підставі абсолютних даних таких джерел: а) за 1950-1956 рр.: Народное хозяйство СССР в 1956 г., ст. 282; б) за 1957-1958 рр.: Народное хозяйство СССР в 1958 г., ст. 915 і Народное хозяйство РСФСР в 1958 г., ст. 435.

[14] Вирахувано за: Народное хозяйство СССР в 1956 г., ст. 282.

[15] Див.: Д. Ф. Соловей: Україна в системі советського колоніялізму. (The Ukraine in the Soviet Colonial Network), Munich, 1959, pp. 136-137.

[16] Там же, ст. 137.

[17] Складено за публікацією: Народное хозяйство СССР в 1958 г., ст. 637-639.

[18] Складено за: Народное хозяйство СССР в 1958 г., ст. 910-911.

[19] Див. нашу статтю "Про деякі прояви колоніялізму в СРСР", пп. 4 і 6 про вищі й технічні школи та про науково-дослідні установи ("Problems of the Peoples of the USSR", No. 7, 1960), "Нові Дні", ч. 130, 1960.

Перевір сам себе: що ти зробив для вшанування пам'яти Тараса Шевченка з нагоди століття з дня його смерти?

Що ти і твоя організація плянуєте зробити з нагоди цих святкувань?

Робота над розвитком мови дітей 2-ох років

Р. АЙЗИКОВИЧ

На численні прохання наших читачів, друкуємо, починаючи з цього числа, кілька статтей на виховні теми. Не маючи на еміграції висококваліфікованих фахівців з цієї ділянки, передруковуємо ці матеріяли з київського журналу "Дошкільне Виховання". Сподіваємось, що багатьом нашим батькам, а особливо матеріям, вони стануть великою допомогою у формуванні мови їх дітей, що дуже важливе взагалі, а тим більше в чужому оточенні.

Не маємо також сумніву, що ці статті будуть корисні навіть тим читачам, які не мають дітей, бо вони піднімуть їх загальний культурний рівень.

РЕДАКЦІЯ

Розвиток мови дітей у ранньому віці є важливим завданням виховання, тому що мова нерозривно пов'язана з розвитком всіх психічних функцій (сприйняття, пам'ять, мислення) і є основою цілеспрямованої діяльности й поведінки дитини.

Особливе завдання має своєчасний розвиток мови на 2-му році життя. Ще І. М. Сеченов вказував на важливість періоду, коли відбувається перехід від предметного мислення до словесного. У світлі сучасних досліджень (Н. І. Красногорський, М. М. Кольцова, Г. Я. Розенгардт) період, коли формуються зв'язки між першою та другою сигнальними системами і починають установлюватися складні взаємодії між ними, припадає на кінець 1-го і на 2-й рік життя.

Розвиток мови здійснюється під впливом оточуючого середовища і перш за все за активним впливом дорослих, які виховують у дитини з наймолодшого віку вміння прислухатися і сприймати звуки мови, вчать розуміти мову оточуючих і самостійно говорити.

У більшості ясел і ясел-садків працівники добре усвідомлюють важливість своєчасного розвитку мови дітей шляхом частого спілкування з ними і проведення спеціяльних занять.

Проте, застосовуючи різні методи, вихователі не завжди враховують провідні етапи розвитку дитини і особливості групового виховання, в результаті чого у дітей часто помічається відставання в розвитку мови або нерівномірний розвиток різних її сторін — розуміння, наслідування і власної мови. Так, спостереження дітей, проведені в яслах м. Києва, показали, що у дітей 2-го року життя поряд з хорошим розумінням мови відмічається слабке наслідування і уповільнений темп розвитку власної мови. Зрушення в розвитку власної мови у вигляді збільшення словника і появи коротких речень з 2-х слів настає із запізненням, не в 2-й половині 2-го року життя, а наприкінці 2-го або тільки в першій чверті 3-го року життя.

Заняття, які проводяться з дітьми, спрямовані, головним чином, на розвиток розуміння мови і в значно меншій мірі на розвиток наслідування і власної мови. Зовсім не докладають зусиль, щоб викликати наслідування і мовну активність у дітей мовчазних, у яких відстає мова. Тоді як для своєчасного розвитку мови дітей 2-го року життя найважливішим є розвиток розуміння, наслідування, а головне стимулювання власної, активної мови.

Розуміння мови у дітей на початку 2-го року життя ще обмежене, воно виявляється в тому, що дитина на основі розученого раніше відшукування предметів на питання "де те-то?" — шукає, показує і приносить знайомі предмети та іграшки.

Дитина розуміє і охоче виконує нескладні доручення за умови, що вони даються в добре відомій ситуації. Дитина, наприклад, розуміє і легко виконує доручення "відсунь", якщо слово стосується стільця, який треба відсунути перед годуванням, щоб сісти за стіл. Та ж сама дитина не розуміє і не виконує доручення, якщо їй говорять "відсунь диванчик", щоб дістати м'яча.

Це вказує на те, що діти ще не узагальнюють слова, що воно для них просто назва певного предмета або дії.

Діти починають краще розуміти, а також розрізняти й узагальнювати слова після 1 р. 3 м. — 1 р. 5 м., якщо своєчасно з початку 2-го року в цьому напрямку з ними проводиться відповідна робота.

Конечна умова для розуміння мови на 2-му році життя — це постійне співпадання безпосередніх подразників із словом, яке їх означає. Тому вихователька повинна називати предмет у той момент, коли увага дитини зосереджена на ньому, а дію — в той час, коли дитина або сама вихователька її виконує.

Особливо сприятливі умови для розвитку розуміння мови створюють при проведенні режимних процесів (годування, укладання спати, умивання). При цьому дорослий має нагоду спілкуватися безпосередньо з кожною дитиною, а часте повторення слів, які означають предмети і дії в однакових умовах — сприяють кращому засвоєнню.

Цим пояснюється, що вже на початку 2-го року життя діти добре розуміють і запам'ятовують такі слова, як каша, кисіль, суп, ложка, спати, їсти.

Дитину приваблює й радує все живе, все, що рухається, звучить, тому вона швидко навчається розуміти такі слова, як, наприклад, кішка, собачка, пташка, автомобіль.

Не слід чекати, щоб інтерес до предметів або іграшок у дітей виникав сам по собі, а необхідно активно його викликати. Дитина не залишається байдужою навіть до звичних іграшок, якщо вихователька, наприклад, підкине м'яча або починає танцювати з лялькою. При цьому створюється зручний момент, щоб назвати ці предмети.

Допомагає зацікавити і зосередити увагу дитини засіб, коли дорослий показує, а потім раптово ховає іграшку і знову її показує. Це незмінно інтригує дітей і викликає радісні вигуки звуконаслідування. Крім того хованням і показуванням іграшки досягається багаторазове повторення.

Спостереження показують, що у віці від 1 р. до 1 р. 2 м. — 1 р. 3 м., щоб полегшити зв'язуван-

ня нового слова з предметом або дією, необхідно завжди однаково називати його і постійно давати певну іграшку або предмет. Треба прагнути, щоб при заучуванні 2-ох назов предмети значно відрізнялись один від одного за розміром і кольором.

Утруднює розучування слова подача дітям одноколірних гумових іграшок, коли, наприклад, одну з них називають "киця", а іншу "собачка", діти не вміють відрізнити їх і не запам'ятовують слова.

Після того, як дитина навчилася зв'язувати слово з певним предметом, треба підводити її до узагальнення слова.

Для цього в іграх з дітьми використовують однакові за змістом предмети, які відрізняються один від одного кольором або розміром, показують зелену, жовту, синю, велику або маленьку качечку, або пропонують провести однакові дії з різними іграшками (нагодуй качечку, нагодуй ведмедика, нагодуй ляльку та ін.).

Полегшується розуміння, якщо дитина не просто споглядає предмети, а діє ними.

Можна використати для цього гру "Хования іграшок". Дорослий спочатку показує, обігрує і називає декілька іграшок, а потім "ховає" їх на очах у дітей, тобто ставить на стільчики, диванчик 4 - 5 іграшок і пропонує дітям знайти, наприклад, курочку і нагодувати її, знайти чашку і попити з неї.

Зрозуміло, і самі дії, і форма поводження дорослого з дітьми повинні бути різними. На початку 2-го року життя дитини дорослий називає і пропонує виконати нескладні дії в грі, допомагаючи дитині тим, що робить ці дії ручками дитини, а також створює обстановку, яка б спонукала до таких дій. Наприклад, на слово "поклади кульку" підставляє коробочку, мішечок.

Пізніше, у віці 1 р. 3 м., дитина може виконати такі ж дії сама, коли дорослий називає і одночасно їх показує. Дитина, наприклад, прислухаючись до слова дорослого, виконує дії: "заколихай", "нагодуй", "загорни", "посади" та ін. з будь-якою названою або показаною іграшкою. Коли дитині мине вже півтора року, то вона може виконувати такі дії за пропозицією дорослого без попереднього показу, але за наявности знайомих іграшок. До кінця другого року життя дорослий спонукає дітей до виконання нескладних дій з іграшками, які дитина повинна принести за вказівкою дорослого з іншої кімнати або знайти в шафі серед інших іграшок.

Виконання дій з іграшками за словом дорослого полегшує розуміння таких слів, як дай, поклади, накрий, покажи, на які, природно, нарощуються інші слова, що показують що саме принести, що дати. Це значно розширює запас слів, які діти розуміють.

Поряд з розвитком розуміння мови необхідно викликати у дитини наслідування і примушувати її саму говорити.

Розвиток наслідування тісно пов'язаний з розвитком мовного слуху дитини. Найважливіша функція людського слуху — це сприйняття мови.

Діти в кінці 1-го і навіть в першій чверті 2-го року життя ще не уловлюють багатьох слів, тому що розрізняють ще не всі слова, а лише ті, що значно відрізняються за звучанням.

Уміння різрізняти звуки формується одночасно з розвитком лепету. Тому треба створювати сприятливі умови для того, щоб дитина могла чути звуки власного лепету і звернену до неї мову дорослого. Необхідно велику увагу приділити боротьбі з шумом у групі. Цьому допомагає чіткий режим, при якому години неспання молодшої (1 р. — 1 р. 6 м.) і старшої (1 р. 6 м. — 1 р. 8 м.) підгруп не співпадають.

Дорослі повинні зміцнювати, підтримувати лепет, проводячи спеціяльне "перегукування" звуками, яке полягає в тому, що дорослий, почувши лепет дитини, відгукується на нього, після чого в таке перегукування звуками включаються і інші діти.

Звуконаслідування у дітей у першій половині 2-го року життя найчастіше виникають, коли діти зацікавлено спостерігають, що-небудь або витворюють самі дії і одночасно чують звуки, доступні для наслідування. Так, наприклад, виразно вимовлений дорослим звук "ту-ту" при запусканні заводного іграшкового автомобіля, звук "дзінь-дзінь" при звучанні дзвіночка або "тук-тук" при постукуванні іграшками обов'язково викликає звуконаслідування.

Викликають наслідування різні ігри-потішки — "Ладусі", "Сорока", "Коза-дереза", "Ку-ку".

Щоб вправляти артикуляцію і викликати потребу користуватися звуками або словом при спілкуванні з дорослими і дітьми, необхідно активно спонукати і заохочувати дітей до звуконаслідування.

Для цього в першому півріччі 2-го року життя дитини дорослий, розмовляючи з нею, супроводжує слова відповідними звуконаслідуваннями, легкими для наслідування, і наполегливо просить повторити, наприклад, "Дати тобі собачку? Гав-гав".

Щоб виховати звичку й потребу розмовляти, дорослий повинен викликати і підтримувати кожне звернення до нього дитини.

На 2-му році життя дитина звертається до дорослих часто: просить дорослого дістати іграшку, дати хліб, допомогти що-небудь відкрити, просить захисту, ласки та ін. Для цього дитина користується звуками як словом, доповнюючи його виразною мімікою і жестом. Наприклад, дитина говорить "бай-бай" і при цьому її рука спрямована до певного предмета, або дитина з великою зацікавленістю звертається до дорслого з словом "кс-кс" і показує в бік кішки.

Кількість таких слів-звуконаслідувань у дитини дуже невелика, але один і той же звук набуває різного змісту в залежности від жесту й міміки, якими його супроводжує дитина, — так слово "гав" може означати "ось собачка", а з іншим жестом і мімікою — "собачка втік", "хочу взяти собачку" та багато іншого.

Таке звертання виникає лише на ґрунті тісного контакту з вихователькою, але вона сама часто звертається з цим же до дитини.

Вихователі не тільки повинні не пропускати таких звертань, але пильно підмічати і спонукати до

ших дитину, заохочувати її, тоді у дитини виникає потреба в частому звертанні до дорослого.

З другої половини 2-го року життя у дитини швидко розвивається не тільки розуміння чужої мови, але і власна мова. Завдяки кращому сприйняттю мови й наслідуванню, яке в цьому віці посилюється, дитина повторює все, що чує.

Дитина швидко збагачує свій словник і від перших простих звуконаслідувань або спрощених дитячих слів переходить до справжніх слів, до мови дорослих. Деякі легкі для вимови слова дитина вимовляє повністю, проте ще нерідко випускає важкі склади і з усього слова вимовляє перший або останній склад. У дитини з'являються дієслова, вона починає будувати короткі речення, частіше у наказовій формі: "Вова гуляти".

Дитина все частіше починає висловлювати своє прохання словом, а не жестом: "Тьотю, дай м'ячика" та ін.

Хорошим засобом для спонукання дітей до активної мови є виконання доручень, які примушують звертатися і щось говорити, наприклад: "Попроси у Наді ляльку, скажи: "Дай ляльку"; Поклич кішечку, скажи: "Йди сюди, кицю".

Щоб викликати активну мову дітей, збуджуючим фактором є запитання дорослого.

Вдало і вчасно поставлене запитання не тільки викликає словесну відповідь, але і є поштовхом до того, щоб дитина за власною ініціятивою звертала-ся до дорослого.

На початку 2-го року життя примушує дитину до відповіді на запитання дорослого "Де те-то?" (шукання предмета і звуконаслідування). Ставлячи питання, дорослий спочатку називає і показує предмет, а потім тільки називає. З 2-ої чверти 2-го року життя спонукує до відповіді на запитання "Що це? Хто це?" На початку 2-го року життя дитина на всі запитання відповідає повторенням останнього слова, тому запитання треба ставити так, щоб останніми були слова, які легкі для повторення, наприклад: "Це твоя ляля?" Дитина відповідає: "Ляля".

У другій половині 2-го року життя дитина може відповідати на запитання "Куди йдеш?", "Хто купив?", "Що робить?", "Де лежить?", "Чия іграшка?" та ін.

Запитання дорослого збуджують до розмови — діялогу, який є основою для дальшого повнішого мовного спілкування.

Діти, які звикли відповідати на запитання, швидко самі перераховують все, що бачать, або вставляють знайомі слова і звуконаслідування у розповідь дорослого. Для цього можна вдало використати невеликі розповіді, де кожне слово супроводжується звуконаслідуванням. Наприклад: "Ми візьмемо машину "бі-бі", посадимо собачку "гав-гав", кицю "няв-няв" та ін. Дорослий, перераховуючи знайомі назви, робить паузу, а дитина доповнює його відповідними звуконаслідуваннями, а пізніше і словами.

З дітьми 2-го року життя необхідно систематично проводити спеціяльні заняття з розвитку розуміння, наслідування і активної мови. Заняття проводяться у формі цікавих ігор з невеликими підгрупами дітей (4 — 5), а також індивідуально з дітьми, які відстають з мови. Прикладом гри, спрямованої на розвиток розуміння й наслідування, може бути така гра, як роздавання коробочок, у яких сховані маленькі іграшки. Гру можна проводити з 3 - 4 дітьми одночасно. Дітей дуже інтригує й радує, коли вони відкривають коробочки і несподівано знаходять там іграшки. Називання дорослим іграшки і його запитання "що це?" полегшує звуконаслідування.

Хорошими зайняттями з розвитку мови, побудованими на інтересі дітей до предметів, є ігри "Гра з мішечком", "Хто в будиночку живе?"

Гра з мішечком полягає в тому, що вихователька саджає дітей на стільчики, а сама сідає напроти них за стіл і виймаючи по одній з мішечка яскраві цікаві іграшки, назви яких легкі для наслідування (собака, кішка, качка), називає їх і ховає. Повторна поява іграшки викликає радість, а запитання "Хто (що) це?" викликає бажання відповісти або повторити за дорослим.

Показавши таким чином 3 — 4 іграшки, вихователька дає їх дітям у руки, щоб вони їх краще розглянули і погралися з ними, наприклад, пропонує нагодувати собачку, покласти ляльку спати та ін.

Дуже люблять діти гру "Хто в будиночку живе?" яка проводиться так: перед дітьми, які сидять на стільцях, ставиться на стіл площинний картонний будиночок з великим вікном, яке закрито віконницею. Вихователька, показуючи дітям по одній 3 — 4 іграшки, називає їх і ставить у будиночок. Після цього вона стукає у віконницю і запитує: "Тук, тук, хто там?" У вікні з'являється, наприклад, собачка. Вихователька називає його, а коли собачка ховається, просить дітей покликати (скажи "Йди-

ГАРНИЙ ПОДАРУНОК ДІТЯМ НА РІЗДВЯНІ СВЯТА

Чотири річники „СОНЯШНИКА"

оправлені у дві великі книжки

(у кожній по 440 сторінок друку):

1. За 1956 і 1957 роки — ціна: 6.50 дол.

2. За 1958 і 1959 роки — ціна: 6.50 дол.

Купіть ці дві книжки і Ви позбавитесь клопоту: що дитині дати прочитати, чи що їй прочитати, бо

● У цих двох книгах знайдете відповідні матеріяли на кожну пору року, на кожне політичне чи релігійне свято.

● У цих двох книгах Ви знайдете матеріяли з історії та з географії України.

● У цих двох книгах Ви знайдете твори найкращих сучасних дитячих письменників і письменників-клясиків.

● У цих двох книгах Ви знайдете багато добрих ілюстрацій майже до кожного твору. Обкладинка кожного числа видрукувана у двох кольорах.

Книжки гарно оправлені в полотно, із золотими тисненнями.

Замовляти в "Нових Днях".

йди"). Після кількох повторень з однією іграшкою така ж дія проводиться з кожною з них.

Цікаво можна використати в заняттях з дітьми і картинки, що зображують знайомі предмети.

На початку 2-го року життя діти, розглядаючи картинку, в основному маніпулюють нею: перевертають, згинають та ін., тому на заняттях треба використовувати картонні куби з намальованими на боках картинками або фанерні картинки (намальовано з обох боків). Після 1 р. 5 — 6 місяців добре використати "картинки для малят" і парні картинки. Дитина при цьому не тільки показує, а й легко знаходить парну картинку.

Хорошим посібником є "дитяче кіно". Це дерев'яна рамка з 2-ма валиками, по якій іде безперервна паперова стрічка (завширшки 25 см) з намальованими картинками: конячка, собачка, кури, ведмедик та ін. Діти дивляться, сидячи на стільчиках, і появу картинки зустрічають веселими вигуками: "Но-но!", "Ко-ко!" і т. д., а дорослий, повертаючи корбу, пересуває стрічку, супроводжуючи кожну картинку нескладною розповідю. За бажанням дітей можна довше зупинятися на тій картинці, яка викликала у них особливе зацікавлення.

Великим успіхом користується у дітей показ інсценівок: купання, укладання, годування ляльки Наталі. Діти з великим інтересом стережать за діями вихователькі і по ходу дії повторюють за нею легкі слова, а за її проханням розмовляють з ляльку.

Живий інтерес і багато висловлювань викликають у дітей інсценівки з м'якими "петрушечними" ляльками, особливо, якщо показ супроводжується співами нескладних мелодій, народними жартами, примовками. Своєрідна музика мови, поєднання звуків, ритм і інтонація, з якою вони вимовляються, зацікавлюють дітей, і вони, хоча й не завжди розуміють зміст, але легко наслідують звуки і переносять їх у свої ігри.

Часте мовне спілкування з кожною дитиною у поєднанні з спеціяльними заняттями підводить дітей кінця 2-го року життя не тільки до достатнього розуміння і наслідування чужої мови, але й до активної власної мови.

("Дошкільне Виховання", ч. 10, 1960, Київ.)

ШКІЛЬНІ ПІДРУЧНИКИ

для всіх кляс українських шкіл на еміграції:

1. **Л. Деполович**

БУКВАР

Четверте поправлене видання

Ціна: У Канаді і США — 1.25 дол.,
в Англії й Австралії — 10 шілінгів

2. **Петро Волиняк**

БАРВІНОК

Читанка для 2-ої кляси

Третє поправлене й поширене видання

Ціна: у Канаді і США — 1.20 дол.,
в Англії й Австралії — 10 шілінгів

3. **Петро Волиняк**

КИЇВ

Читанка для 3-ої кляси

Друге збільшене видання (більший формат і виразніший та більший шрифт)

Ціна: у Канаді і США — 1.25 дол.,
в Англії й Австралії — 10 шілінгів

4. **Петро Волиняк**

ЛАНИ

Читанка для четвертої кляси

Друге поширене й поправлене видання (збільшено кількість сторінок, збільшено шрифт і формат сторінки).

5. **Петро Волиняк**

ДНІПРО

Підручник з історії української літератури і хрестоматія.

Єдиний на еміграції підручник такого типу. Книжка ілюстрована.

Ціна: у Канаді і США — 1.50 дол.,
в Англії й Австралії — 10 шілінгів

6. **Дмитро Кислиця**

ГРАМАТИКА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

(Фонетика й морфологія).

Підручник пристосований до українських еміграційних шкіл (багато прикладів і завдань). Сьогодні — це єдиний підручник з української мови на еміграції.

Ціна: у Канаді і США — 1.50 дол.,
в Англії й Австралії — 10 шілінгів

Замовляти в "Нових Днях". Школам і книгарням та церковним громадам — знижка.

НАЙ ВІДЖИВНІШИЙ
СТРАВНІШИЙ
ДЕШЕВШИЙ ХАРЧ,

ЩО МАЄ В СОБІ ВСІ ВІТАМІНИ, ЦЕ

МОЛОКО

І МОЛОЧНІ

ПЕРЕТВОРИ

СПОЖИВАЙТЕ
ВИСОКОВАРТНІ ПРОДУКТИ
ЄДИНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОЧАРНІ

ROGERS DAIRY Ltd.

459 Rogers Road, Toronto, Ont.
Phone: RO. 9-7193

Готуймося до великого свята!

(Продовження із стор. 1-ої.)

ленів Екзекутиви Комітету та голів усіх місцевих, ромадських Комітетів Пам'ятника Т. Шевченка;

) Екзекутива Комітету має такий осо-овий склад:

Президент — д-р Роман Смаль-Стоцький, прези-ент Ради Наукових Товариств ім. Шевченка;

Заступники президента — професор д-р Юрій Шевельов, президент Української Вільної Акаде-ії Наук у США; проф. д-р Лев Добрянський, го-ова Українського Комітету Америки;

Екзекутивний Директор — Дмитро Галичин, го-ова Українського Народного Союзу і президент УККомітету;

Секретар — проф. д-р Ярослав Падох, дійсний лен НТШ, головний секретар УНСоюзу;

Скарбник — Платон Стасюк, сеніор українських изнесменів Америки;

Референти: мистецький — Святослав Гординсь-ий, будівельний — архітект проф. Олекса Повс-енко, фінансовий — Ігнат Білинський, пропаган-дивний — ред. Василь Мудрий, для не-українців ред. Волод. Душник; зовнішніх зв'язків — сотник Американської Армії Йосип Лисогір, внутрішніх зв'язків — проф. д-р В. Стецюк, секретар НТШ в США; імпрезовий — проф. д-р Зиновій Лисько.

г) Контрольна Комісія:

Роман Слободян, гол. скарбник УНСоюзу; Едвард Попіль, гол. скарбник УРСоюзу; Теофіль Кульчицький, фінансовий секретар "Провидіння"; М. Дуткевич, секретар "Народної Помочі"; Олена Лотоцька, голова Союзу Українок Америки; Юліян Ревай, голова Самопомочі; проф. д-р Володимир Калина, НТШ; проф. д-р Роман Осінчук, Професіоналісти; Іван Поритко, ОбВУА.

2. Назва та інкорпорація Комітету

Комітет матиме назву по-українському: Комітет Пам'ятника Т. Шевченкові, по-англійському: Шевченко Меморіял Комиті, Інк. Комітет буде інкорпорований, як самостійна установа і буде старатись одержати звільнення від усіх податків і здобути привілей для жертводавців на відтягнення пожертв із оподаткованих прибутків. Переведення інкорпорації доручено адвокатові Іванові Робертсові, правному дорадникові УККА.

3. Комісії Комітету

Покликано до праці сім Комісій Комітету, а саме: Мистецьку, Будівельну, Фінансову, Інформаційно-пропагандивну, Зовнішніх зв'язків, Внутрішніх зв'язків, Імпрезову.

Доручено головам Комісій в найкоротшому часі скласти свої Комісії із визначних фахівців та представників поодиноких організацій, членів Комітету, намітити плян праці Комісій та подати його Екзекутиві на розгляд і затвердження.

4. Конкурс на проєкт пам'ятника та місце, в якому він стоятиме

Доручено Комісії Будівельній, під головуванням проф. О. Повстенка, зайнятися підшуканням місця у Вашінґтоні, яке найбільше підходило б для побудови пам'ятника Т. Шевченкові. Для вступних заходів та переговорів із владою в цій справі, крім проф. О. Повстенка, запрошено проф. Л. Добрянського та проф. С. Литвиненка. Водночас доручено Мистецькій Комісії установити засади конкурсу на проєкт пам'ятника Т. Шевченкові.

5. Збірка на пам'ятник

Передбачається, що кошти будови пам'ятника Т. Шевченкові становитимуть кругло 250.000 долярів. Цю суму повинно зложити все українське громадянство США.

Як бачимо, справа вшанування пам'яти Великого Сина України в США підготовляється поважно і з великим розмахом. Успіх цієї справи матиме велике політичне значення для визвольної боротьби України, бо США — сьогодні провідна держава світу.

Одночасно це свідчить про вагу української справи в світі. Усі ті, що дивляться на нашу націю і її майбутнє крізь чорні окуляри, сьогодні мають підставу признати свою поразку: зовнішні успіхи українців у вільному світі незаперечні. Ми ростемо буквально не по днях, а по годинах. Попри всі

ЯР СЛАВУТИЧ

Із книги „Оаза"

ВАТЕРЛО

Жують траву обтяжені корови,
Що надовкола буйно поросла
З пролитої достойно — без числа —
Наполеоном збуреної крови.

Так мирно скрізь! Не йде луна з діброви,
Не ринуть ядра, не ридає мла, —
На повів смерти радісно лягла
Снага життя і дух його здоровий.

Нащадку! Пий потоки молока,
Та не сором незганьбленої слави,
Що вже дзвенить по всесвіту, лунка;

Не будь ганебним, як сини Полтави,
Що під лукавим розбратом Москви
Сплямили Січ і слави корогви.

ЄГИПЕТСЬКИЙ ОБЕЛІСК*

В заграві світла, на пляцу Конкорда,
Поміж юрби, що славить водограй,
Якому заздрить осяйний Версай,
Чарує зір його постава горда.

Ні, не коня зубата з бронзи морда,
Не крик химер нотр-дамських у безкрай, —
Мій зір приковує, немов розмай,
Знаків таємних ринуча когорта.

Париже! Гордощі старих відваг,
Краса надхнення, чару саркофаг
Ведуть хвалу в підніжжя обеліску,

А він, пірнувши в темряву блакить,
До всіх байдужий, неподатний блиску,
Про давні подвиги пустелі снить.

---

* Привезений з Єгипту, обеліск кількатисячного віку стоїть на площі Конкорда в Парижі. — Ред.

свої хиби наша еміграція дуже добре виконує своє завдання — допомогти нашій нації визволитись з-під російської окупації.

В АРГЕНТИНІ

З ініціятиви Української Центральної Репрезентації в Буенос Айресі недавно була скликана нарада представників усіх українських національних і церковних організацій в Аргентині, в тому числі й тих, що не входять до УЦР, як Братство УАПЦ, Т-во сприяння УНРаді, ДОБРУС і Легіон ім. С. Петлюри. В наслідок нарад створено Ювілейний Громадський Комітет для належного відсвяткування 100-ліття з дня смерти Тараса Шевченка в такому складі: П. Фещенко-Чопівський, голова; Вол. Савич, Мих. Мушинський і Як. Лавриненко — заст. голови; Гр. Голіян — секретар; П. Любарівський — заст. секретаря. На нарадах вирішено, щоб негайно почати заходи про виклопотання дозволу від аргентинського уряду та від управи міста на вибудування пам'ятника Тарасові Шевченкові на одній із площ столиці. Також мають поробити заходи щодо найменування іменем Тараса Шевченка однієї з вулиць Буенос Айресу.

РЕЦЕНЗІЇ

ІЛЮСТРАЦІЯМИ ЗІПСУВАЛИ КНИЖКУ

ІСТОРІЯ УКРАЇНИ З ІЛЮСТРАЦІЯМИ. Нью-Йорк, 1959, Філядельфія. Видання Шкільної Ради. Нагорі абшлаг — Український Конгресовий Комітет Америки. Шкільна Рада. Книжка має 202 сторінки малої 8-ки; півтверду обкладинку. У книзі є 58 ілюстрацій в тексті та на окремих сторінках, три мапи і хронологія найважливіших історичних подій.

Така ж книжка під тією ж назвою, того самого формату з буквальним передруком змісту і з тими ж ілюстраційними додатками вийшла в світ ще й у видавництві "Говерля" в Нью-Йорку.

Отож, у цьогорічному шкільному сезоні маємо новий підручник історії України, брак якого в нас досі дуже гостро відчувався при навчанні історії України, особливо в початкових школах і на курсах українознавства, себто у школах з малою кількістю годин, відведених на вивчення історії України. Тепер же з появою згаданого підручника багато незручностей та утруднень у навчанні дітей історії усуваються, бо вчителі мають вже повну змогу пляново використовувати фахово розроблену схему перебігу головних подій з минулого, а учні також мають добру і легку нагоду самостійно працювати і засвоювати дома поданий їм на лекціях у школі матеріял. І ось, властиво за те, що видавці подбали та, спромоглися випустити в світ такий важливий підручник, належиться їм від українського громадянства велика подяка.

Одначе, при свідомості всіх тих корисних зусиль і певного позитивного наслідку, що виявився в жертовній заслуженій праці Шкільної Ради при УККА неможливо обминути заввагами і тих значних недоліків, а особливо поважніших хиб, що їх допустилися видавці, очевидно, злегковаживши чи переочивши ту необхідну вимогу, що КОЖЕН ПІДРУЧНИК ПІД КОЖНИМ ОГЛЯДОМ МАЄ БУТИ НАЙБІЛЬШ БЕЗДОГАННИМ. А цього саме й не можна сказати про згаданий підручник Історії України. Упорядники книжки далеко відійшли від принципу необхідної найбільшої досконалости підручника. І то тим дивніше, що випустила у світ цього підручника Шкільна Рада, отже установа в такій справі компетентна і видавнича марка якої мала б сама за себе промовляти, бо чейже в складі такої шкільної централі мусіли б бути досвідчені педагоги, знавці шкільної справи, які цілком визнаються у всіх якостях доброго підручника

Щодо самого змісту названого підручника, то ніяких закидів не можна мати, бо він є дослівним передруком популярної Історії України д-ра Івана Крип'якевича, написаної ще до другої світової війни для початкових шкіл Галичини. Компетентний автор за спеціяльною схемою уложив перебіг найважливіших подій з рідної історії та сформував увесь матеріял, як мінімум знань, що їх мають засвоїти учні. Перше передвоєнне львівське видання було ще раз перевидане у Львові 1941 р.; а це вже втретє Шкільна Рада УККА перевидала підручник Крип'якевича, змінивши незначною мірою тільки дещо в закінченні тексту та прикрасивши книжку численними ілюстраціями. Не можна зрозуміти, з якою ціллю усунено ім'я автора з книжки і випущене її у світ анонімно.

Головними ж і найповажнішими недоліками книжє накопичений у ній видавцями ілюстраційний матеріял, головно ж — спосіб його розташування. Ось, у підручнику вміщено 58 ілюстрацій, в тому числі декілька заставок і кінцівок, що хоч не стоять у прямому зв'язку з текстом, але значною мірою все ж мають якийсь характер відповідної прикраси. Решта рисунків також оживлюють зміст, але, на жаль, серед них трапляються і зовсім невдалі, про що буде далі докладніше зазначено.

Дуже поважна кількість ілюстрацій репродукована недосконалим способом, і через те вони дуже невиразні, неясні, наче в туманній поволоці з розпливними контурами, з пересиченим або недостатнім затіненням. Це переважно вибраження, відбиті з рястових (сітчатих) друків, досить вже зужитих. Такі неясні "тупі" ілюстрації знаходимо в тексті на сторінках — 45, 65, 126, 131, 136, 147, 154, 192, 195. На окремих сторінках відбито 10 образків, які так само дуже нечиткі, а особливо — Хрещення України — ст. 31, Козацька засідка — ст. 122, Лист Запорожців — 129, Руїни в Суботові — 143 (чи вони взагалі потрібні?), Гравюра в честь гетьм. І. Мазепи — 161, Могилянська Академія — 176. Головний недолік тих цілосторінкових ілюстрацій те, що вони подані в занадто малому розмірі. Сам по собі розмір сторінок у підручнику невеликий — 7x5 інчів, а окремі образки на них розміром ще менші, бо всього — 3¼x2½ або 3¼x2. Отже, такі ілюстрації — ні до чого. Чи ж то справді можна щось побачити на таких малих і до того невиразних образках? І чи то справді шкода було виготовити свіжі чіткі ілюстрації бодай на цілий розмір сторінки? Такі ж партацькі ілюстрації, які подано в підручнику, зовсім непотрібні, бо нікого нічого не навчать.

Також і змістом деякі ілюстрації не цілком вдалі, напр., образ кн. Володимира Святого компоновано дуже свавільно: князь стоїть біля престольного сідалища в урочистому одязі, в порфирі і в короні, і при тому тримає величезний щит з тризубом (ст. 27). А насправді, щит ніколи не входив у число державних регалій великокняжого парадного орнату, (лише меч), наслідуваного у візантійських ілюстраторів. До речі, виникає питання, чому не подано чудового портрета кн. Володимира у маєстатній величі, який є в підручнику історії

проф. Д. Дорошенка? Так само можна було б подати ліпший портрет чи гравюру гет. Б. Хмельницького, а не туманну репродукцію з гіпсового медальона з портретом гетьмана. Вражає також і відсутність у підручнику портрета головного натхненника і провідника новітнього змагання у збройній Визвольній Боротьбі Головного Отамана Симона Петлюри. Натомість, такі ілюстрації, як вигляд будинку "Просвіти" у Львові чи будинку Центральної Ради в Києві, та ще й на цілі сторінки, абсолютно зайві, бо це речі випадкові, для ходу історії неістотні.

А ось ще деякі ілюстрації викликають враження тенденційної односторонности через відсутність паралельного рефлекса. Так, напр., на стор. 69 вміщено рисунок леґендарної митри перемиських єпископів, що її ніби то перероблено з княжої Данилової корони. А чому б для певної рівноваги не вмістити б і рисунка знаної "шапки Мономаха" — справжньої і старшої регалії з нашого національного скарбу? А зрештою, образок тієї митри ніби з корони Данила зовсім не подібний до тієї корони, що красується на голові князя в його портреті на ст. 67... Хто може пояснити таку рязючу розбіжність? І нащо такими розбіжностями збуджувати будь-які сумніви у дітей? Паралельного доповнення (чи протиставлення) вимагає і образок — Похід Українських Січових Стрільців (ст. 195). Питання: чому на репрезентацію новітнього українського війська спеціяльно (чи випадково) вибрано якраз ту формацію, яка в суті речі аж до Листопадового Зриву 1918 р. перебувала в складі чужої армії (Австрійської імперії)? Чи не логічніше, не справедливіше було б взагалі, вмістити образок якихось з козацьких полків чи відділів, що ще з 1917 р., себто з самого початку відродження України стали на службу Українській Державі? А найліпше було б подати ілюстрації рівнобіжно двох формацій нашого війська — наддніпрянського і галицького.

А ось ще іншого роду ілюстрація, у якій написи заперечують вображення. На ст. 177 вображено два козацькі клейноди — пірнач (не пернач!) і булава один над одним, а підписано цей рисунок навпаки: "Булава і пернач". Отже, як учень може правильно зорієнтуватися у цих вображеннях, як пізнати, який підпис до якої речі стосується, тим більше, що і сам рисунок пірнача дуже невиразний і зовсім подібний на грушоподібну булаву?..

Нарешті, в останньому рисунку в кінцівці представлена композиція трьох щитів з історичними державними гербами на них в такому порядку: два герби рядом вгорі — галицький Лев і Тризуб, а під ними Архистратиг Михаїл Київський (стор. 203). Таке розміщення наших гербів хибне, бо порушує геральдичну градацію наших державних відзнак та викликає фальшиве уявлення про старшинство їх. Названі герби за порядком ґієрархії мають такий порядок: 1. — Тризуб, 2. — Арх. Михаїл, 3. — Лев. Для шкільного підручника — це недопустима помилка.

А найгірше таки виявляється у підручнику справа з мапами. Загально відомо: якщо ілюстрації в підручнику подаються для, мовляв, пасивного сприймання через оглядання і мають ціллю лише збудження уявне про певні речі чи події, то мапи і схеми вимагають активної комбінаційної роботи психіки учня. При цьому мусить розвиватися спостереження і вміння докладного орієнтування в топографічних знаках, читати і засвоювати конфіґурацію терену і перебіг на ньому історичних подій. Тому мапи підручників мусять бути ідеально досконалі, а передовсім — ч і т к і, особливо у написах різними шрифтами. І через те, звичайно, для підручників мапи виготовляються у побільшеному розмірі супроти книжкової сторінки. Найчастіше мапа побільшується розміром на подвійну сторінку, а то й іще більше.

У рецензованому підручнику Шкільна Рада пішла очевидно за цілком протилежною методою, бо всі три мапи, подані тут, — Українські землі в X ст., Українські землі в XI-XIII ст. і Україна під час Хмельниччини — неймовірно з м е н ш е н і навіть супроти самої невеличкої розміром сторінки книжки, бо якщо площа цілої сторінки розміром 7x5 інчів, то площа мап лише — 4x3 інчі, а найбільша — 4½x3½. Топографічні знаки на тих мапах невиразні, а н а п и с и — м а л і, м і к р о с к о п і ч н і. Щоб розбиратись в таких мапах учень мусить сліпати, або розглядати їх крізь лупу. Отже, такі партацькі мапки в підручнику зовсім зайві, бо цілком безвартісні. Як бачимо, не погані тексти ілюстраціями цілком зіпсовано. Складається враження, що видавці у справах підручників визнаються дуже мало, що не може не турбувати громадянства. Однак, можна сподіватись, що в наступному перевиданні підручника всі ці зауваження будуть взяті до уваги.

М. БИТИНСЬКИЙ

ЗАКІНЧЕННЯ ПІДРУЧНИКА

(Conversational Ukrainian by Yar Slavutych)

У видавництві Gateway Publishers у Канаді (Едмонтон, Вінніпеґ) вийшла друга книжка відомого вже підручника Яра Славутича "Розмовна українська мова" — Conversational Ukrainian. Це продовження і закінчення книжки першої, що вийшла у тому ж видавництві року 1959. С п е ц і я л ь н и й, м о в н и й м а т е р і я л цієї другої книжки — решта граматичних відомостей і дальше розширення лексики (понад чотири тисячі слів в обох книжках, як про це пише автор у коротенькій післямові "До вчителів"). У цій післямові автор згадує про якусь "реорганізацію навчального матеріялу" (мабуть, технічне скорочення книжки), що призвела до скорочення тексту. Але й у такому вигляді підручник дає цілком достатній матеріял для початкового ознайомлення учнів з основами сучасної української літературної мови. А ті основи й у цій, другій книжці добрі, нормативно-витримані. При цьому треба сказати, що автор, спираючись в основному на норми "вільної" української мови, зазначаючи її русифікацію на Україні (див. ст. 426), разом з тим знайомить учнів і з мовними явищами, зокрема з правописом, уживаними тепер примусово на нашій батьківщині. Це останнє в такому підручнику теж потрібне, бо учні повинні розуміти тексти, видавані на Україні, знати, в чому саме лежить розбіжності між мовою еміґрації і мовою сучасної України.

Звідси в текстах, очевидячки, свідомо подано деякі паралелізми донський — дінський, паровіз — паротяг). Але добре, що в цій другій книжці автор уже не допускає робленого поєднання форм типу "Тарасу Шевченкові", що його, на жаль, майже "узаконив" на еміґрації в своєму підручнику Д. Кисличя. Це ж таке роблене явище, як було колись у Галичині "пане професор" замість "пане професоре". Але й у Славутича є дещо від ненормативних галицизмів, як от "цукорки", "правди-

вий" (замість "справжній"), "Мадярщина" (замість "Угорщина"). Чомусь автор систематично замінює "на Україні" висловом "в Україні". Це все, либонь, поступки еміграційній більшості, але таких явищ у книжці мало, і вони не псують доброї мови книжки. Високу якість мови підручника збільшує ще й прозорий, легкий, справді, підручниковий мовостиль. Слід також відзначити майстерно побудовані діялоги, іноді навіть з гумором, з фразеологізмами (ідіомами). Напр.: Б. Що ж вона робить тепер? А. Байдики б'є! Б. Байдикує? А. Так. (Ст. 426). Ці діялоги зацікавлюють учнів, вносять жвавість у "розмовну атмосферу" в клясі.

Відбив автор у своїх текстах і основні мовні жанри, давши, крім розмовного (в отих діялогах), ще белетристично-віршовий, науково-технічний ("Наукова мова", "Промисловість України"), публіцистичний, зразки листування й канцелярсько-ділової мови. Добре, що він ці останні зразки переніс уже в українську дійсність, бо ж тут, на чужині, ці зразки непотрібні. Подав автор і зразки фолкльорної мови, але з тактом, небагато ("Кирило Кожум'яка", "Ой на горі вогонь горить"). На мою думку, помилково було б давати для початкового вивчення української мови (чи й будь-якої іншої) фолкльорні тексти, бо в них обов'язково є ненормативні явища (архаїзми, діялектизми чи й просто неправильні явища). От і в тексті "Кожум'яки" є ненормативне слово "дань".

Слід відзначити цікаве співвідношення в підручнику текстів англійського й українського. Якщо спочатку граматичні пояснення даються по-англійському, то далі їх стає менше, а наприкінці автор і цілком переходить на українську мову. Тільки ж автор і тут не спустив з ока можливих для учнів труднощів і на ст. 595 додав список англійських і українських граматичних термінів. Для лексичних довідок умістив на ст. ст. 599 — 609 список ужитих у підручнику слів.

Дуже добре продумана в підручнику тематика дидактичного матеріялу. У ній же охоплено всі відомості про Україну історію й георгафію України, українське письменство, українську культуру взагалі, її промисловість тощо, та ще й з короткими покликаннями на наукові джерела. А в цілості це складається на якусь маленьку енциклопедію українознавства.

Великий плюс видання — добра коректа й взагалі технічне виконання. Я знайшов тільки декілька коректурних недоглядів: пропуск рядка на ст. 540, "тек" замість "так", у діялогах після назви дійової особи — двокрапка (а треба крапку, як у "Назарі Стодолі"). Є деякі очевидячки, авторські недогляди ("Митрополит" чомусь з великої літери, "Тризуб" — теж, вислови типу "було засновано" можна вживати тільки в передминулому часі (а не в минулому), проклітики, навіть двоскладові, не мають самостійного наголосу, тим то не можна наголошувати "пЕред обідом". І наостанку принципова заввага: не можна казати, що Котляревський почав писати "розмовною мовою", — він почав писати властивою українською мовою, що в його добу стала була вже тільки народною мовою, а перед тим на Україні вживали в функції літературної мови чужих мов, хоч і трохи поукраїнщених.

В. ЧАПЛЕНКО.

Червоні ягоди

Як у літа дитячі, горобини
Схотів сьогодні ти нарвать мені.
Та прилетіли звідкись дві пташини.
Клюють червоні ягоди смачні.

І ти дитячої не хочеш втіхи,
Не прихиляєш до землі гілок.
На лаву ми удвох присіли тихо,
Щоб не сполохати малих пташок.

Осіннє сонце щедро осяває
Рясні сузір'я на гіллі гнучкім,
І дерево святково пригощає
Гостей крилатих врожаєм своїм.

Нам добре вдвох... Горобина червона
Пташок годує на відльотну путь.
Мені здається, то не стиглі грона,
А сонця розбризки вони клюють.

Валентина ТКАЧЕНКО

НЕ ВСІ УКРАЇНЦІ НА КУБАНЩИНІ ВИДУШЕНІ

Як відомо, від 27 грудня 1932 р., коли на оручення Політбюра ЦК ВКП(б) на чолі із Сталіном на Кубанщині винищувано "петлюрівщину" і "буржуазний націоналізм" та ламано "куркульський саботаж", на Кубанщині зліквідовано всі українські школи, із бібліотек вилучено не лише всі українські твори, а навіть твори "великих вчителів людства" Маркса, Енгельса, Леніна й Сталіна в перекладі українською мовою. Усіх тих, що працювали в ділянці розмосковлення Кубанщини арештовано, розстріляно чи заслано. З того часу ніяка книжка українською мовою друкована (хочби вона була сто разів комуністична) на Кубанщину не допускалась.

Керував цим народовбивством Вячеслав Молотов, який був сталою довіреною особою Сталіна (поруч з Л. Кагановичем) у винищенні українців. Молотов сидів у Ростові над Доном і звідти керував усією цією "соціялістичною акцією по всьому Північно-Кавказькому краю, до якого адміністративно тоді належала й Кубанщина.

Тоді виселювали цілі станиці з українською людністю. Цинізм російських окупантів переходив усякі межі: щось подібне могло відбуватися хіба в Африці, але найменше 100—150 років тому. Наприклад, краєва газета "Молот" (Ростов) виходила з шапками на першій сторінці такого "соціялістичного" змісту: "Нет больше станицы Полтавской, кулацко-петлюровского гнезда. Есть станица Красногвардейская!"

Із станиці Полтавської виселено все населення (розказували мені, що виселення уникло тільки 5 родин), а на їх місце привезено поселенців із західних областей РРСФР (із районів Новгорода і Пскова). Тоді полетіли голови навіть і великих партійних діячів у Ростові.

З того часу (27 грудня 1932 р., день опублікування закону про ліквідацію українізації) аж до самої війни на Кубанщині не можна було знайти жодної книжки українською мовою. Навіть уже по приході німців літом 1942 року я на Кубанщині не міг виявити найменших залишків колишньої українізації.

Аж тепер у зв'язку з Декадою української літератури й мистецтва в Москві в Київській "Літературній Газеті" (ч. 73, 13 вересня 1960 р.) появилася перша вістка

ка, яка свідчить, що українці на Кубанщині видушені ще не всі.

"Літ. Газета" друкує кореспонденцію із Отрадненського району Краснодарського краю під заголовком "Інтерес до літератури", у якій говориться:

> "В дні, що передують Декаді української літератури та мистецтва в Москві, читачі Краснодарського краю виявляють великий інтерес до творів українських письменників. У бібліотеках збільшився попит на книги письменників братньої республіки. В багатьох читальняних залях влаштовані виставки української літератури. Трудівники Кубані читають книги письменників-класиків — Т. Шевченка, І. Франка і Лесі Українки. Заслуженим успіхом користується українська драматургія. Міжколгоспний клюб станиці Стародерев'янківської, Канівського району, поставив кілька п'єс М. Кропивницького. В центральному книжковому магазині Отрадненського району відкрилася виставка української книги. Виставка користується успіхом."

У тій же кореспонденції повідомляється, що "цікаву розмову про книгу "Кров людська — не водиця" М. Стельмаха провели читачі на сторінках районної газети "Советское Казачество".

Це, здається, перша вістка про українську Кубанщину повоєнного часу. Як бачимо, Декада української літератури й мистецтва в Москві дала змогу українцям доступитися до Кубанщини.

Між іншим, Декада ця не обмежується Москвою: літературні вечори, театральні вистави, мистецькі виставки, виставки української книги тощо відбуваються в першу чергу по всій Україні, по деяких інших, крім Москви, містах РРСФР, а зокрема в Казахстані — на т. зв. "цілинних землях".

Сьогодні ми ще не маємо достатніх даних для оцінки Деакди взагалі, (постараємось зробити це пізніше), але вже й сьогодні можна з певністю сказати, що попри свій лакейський характер, що має від'ємне значення (виховує в народі почуття меншевартости і рабсько-колоніяльної зележности від Росії), Декада української літератури й мистецтва в Москві має й позитиви: популяризацію українського імені й мистецтва поза межами України. Навіть у тих місцевостях, де все українське було заборонене вже десятиліттями.

Що ступне, то й збрехне...

У попередньому числі ми показали, як говорив неправду Микола Вікторович Підгірний у Нью-Йорку на Генеральній Асамблеї ОН. Дали цілий ряд доказів цієї його неправдомовности. Сьогодні ж не можемо втаїти перед нашими читачами, що М. Підгірний, повернувшись до Києва, також говорить неправду. Словом, як у тій приказці: що ступне, то й брехне... Поганий фах бути окупантським відпоручником в Україні! Дуже невдячний — просто забуде людина, що можна правду говорити взагалі...

Як відомо, прем'єр Канади погодився з Микитою Хрущовим, що доба колоніялізму віджила свій вік, тому з ним пора кінчити. Але почати треба з найбільшої і найдикішої колоніяльної потуги — із СРСР. Підтримали прем'єра Канади прем'єр Австралії та Філліпін. Може й не випадково так сталося, що атакували Хрущова саме прем'єри держав, які ніколи колоній не мали й не мають.

Та справа не в тім, а в тім, що прем'єр Канади закинув Хрущову колоніяльне поневолення цілого ряду народів, зокрема "волелюбних українців".

Микола Підгорний, повернувшись з Нью-Йорку до Києва, зібрав партійний актив Києва й Київської области, на якому звітував про свою поїздку в Нью-Йорк. Промову М. Підгорного на цих зборах радянська преса не видрукувала, але її дуже широко (майже на двох газетних сторінках) переказало РАТАУ (Радіо-Телеграфне Агентство України) і це повідомлення РАТАУ було вміщене в усіх газетах.

Цікавий факт, що М. Підгорний утаїв суть промови прем'єра Канади Дж. Діфенбейкера: коли прем'єр Канади говорив про колоніяльну залежність України, про колоніяльне рабство, то М. Підгорний "пояснив" його виступ так:

> "Я повинен вам доповісти, говорить далі тов. Підгорний, що під час загальнополітичної дискусії в Генеральній Асамблеї мали місце злобні випади проти країн соціалістичного табору, в тому числі і проти нашої республіки, зокрема у промові прем'єр-міністра Канади Діфенбейкера, який дозволив собі з трибуни ООН повторювати наклепи продажної буржуазно-націоналістичної преси про те, що нібито український народ є рабом комунізму, не має політичних прав тощо.""
>
> ("Рад. культура", 30. 10. 1960.)

Перш за все "буржуазно-націоналістична преса", себто вільна українська преса, якщо б хтось справді повірив М. Підгорному, що прем'єр Канади спеціяльно був зацікавлений повторювати її "наклепи" на Україну, твердить, що український народ — **колоніяльний раб Росії** у новій російській колоніяльній імперії, що має облудну назву СРСР. Це М. Підгорний дуже добре розуміє, але сказати цього не сміє навіть партійному активу столиці.

Це один з доказів, як Росія боїться обвинувачення в колоніялізмі. Це також свідчення про те, як російські ґауляйтери України крутяться на московському шнурочку.

Справді незавидна роля!

МАЄМО ТАКІ ДИТЯЧІ ВИДАННЯ:

Тарас Шевченко — ВІРШІ, стор. 44, формат: 10 x 7, 42 ілюстрації і портрет Т. Шевченка роботи Слищенка. Кольоровий друк, обкладинка двокольорова, гарний папір. **Ціна — $0.90.**

РАЙДУГА — збірочка для дітей молодшого віку, стор. 16, формат 10 x 7 цалів, 26 ілюстрацій, гарний папір, кольоровий друк, обкладинка в 2-х кольорах. **Ціна — $0.35.**

М. Трублаїні — ПРО ДІВЧИНКУ НАТАЛОЧКУ І СРІБЛЯСТУ РИБКУ, стор. 16, формат 10 x 7 цалів, великі на всю сторінку ілюстрації, обкладинка в 2-ох кольорах. **Ціна — $0.40.**

"СОНЕЧКО Й ХМАРИНКА" — збірка для дітей молодшого віку, стор. 16, формат — 10 x 7 цалів, 33 ілюстрації, гарний папір, кольоровий друк, обкладинка в двох кольорах. **Ціна — $0.35.**

"РУКАВИЧКА", стор. 16, формат 10 x 7 цалів, великі й гарні ілюстрації, кольоровий друк. **Ціна — $0.40.**

Замовляти в "Нових Днях".

Цікава вчительська конференція

2 грудня в Торонті (катедра св. Володимира) відбулася друга конференція вчителів українських шкіл при православних парафіях Сх. Канади.

На порядку нарад були такі питання: звіт голови Ради української школи Сх. Канади, обговорення стану навчання в школах, обговорення навчальних програм, відначення Шевченківського ювілею в школах, перевибори Ради.

Звітував голова Ради М. Муха, навчальні програми доповідали: Д. Кислиця (українська мова), пані М. Фотій (історія України), А. Ліщина (географія України), про Шевченківський рік доповідав Т. Хохітва.

Вітали конференцію митрополит Іларіон, архиєпископ сх. єпархії Михаїл та голова Консисторії, він же й голова Ради української школи на всю Канаду, о. прот. Савчук.

Головував на конференції А. Степовий (Монтреаль), секретарювала вчителька В. Логин (Гамільтон).

Як і перша конференція вчителів сх. єпархії, що відбулася яких 14 місяців тому, так і ця, відзначалась фаховістю, солідністю підготовки й опрацювання матеріялів, майже повною відсутністю фальшивого "кадила", яке на еміграції вже стало національним злом, і щирістю вислову. На конференції просто приємно було сидіти. Лише два-три виступи скотились у бік еміграційного "патріотизму" та мітинґовости.

Митрополит Іларіон підкреслив, що поєднання церкви і школи — цілком закономірне, бо завдання церкви і школи виховувати людину, ми мусимо в Канаді зберегти свою національність і це велике завдання можжуть виконати тільки церква і школа разом.

Архиєпископ Михаїл підкреслив, що співпраця церкви із школою збільшують дієву силу їх обох, а разом і нашу національну силу в Канаді.

Голова Консисторії о. д-р С. Савчук говорив про деякі проєкти навчання тих дітей, що зовсім не знають української мови, які надійшли в централю української школи при Консисторії.

В обговоренні доповідей узяли участь учителі, священники, які часто-густо керують школами і самі вчителюють у них. З цікавіших виступів треба згадати Л. Гусина (Лашін, Квебек), який зазначив, що в нас школи ще не перебороли шкідливої "пописовости": дитина не вміє читати й писати, а з неї роблять артиста, що стало виступає на сцені, зовсім не розуміючи, що вон на тій сцені деклямує. Часто-густо навчання в наших школах кінчається "мистецьким" твором "А хто, хт Миколая любить"...

Отець Т. Славченко (Судбури) погоджується, ш сцена заважає в навчанні, тому треба обмежити виступ дітей лише на Шевченківських святах. Погоджується головою Ради М. Мухою, що школи переводять всіх д тей до вищої кляси, не рахуючись з їх успіхами, аб тільки уникнути конфлікту з батьками. Це велике зл але як його усунути, він не знає.

Отець прот. Чижів (Монтреаль, школа при параф св. Покрови) каже, що в них цього уникнуто і на гн батьків у них не зважають: при парафії є педагогічн рада, ухвали якої в цій ділянці є обов'язкові і з бат ками на тлі залишення дітей у клясі на другий р конфліктів нема.

Отець І. Стусь (Монтреаль, школа при парафії с Софії) каже, що в них уникають залишення дітей н другий рік у клясі, а дають їм авдання на літній час восени роблять повторні іспити. Це дає добрі резул тати.

Вчителька Гамара (північне Торонто) обстоює в ступи дітей на сцені, "бо це заохочує їх до навчання виховує любов до України". Між іншим цей висту підтримки не здобув.

Митр. прот. В. Слюзар (Монтреаль) закинув методич ному кабінетові при Раді української школи Сх. Кана ди, що, розроблюючи програми, працівники кабінету н врахували такого важливого чинника, як українськ пісня — це недолік програм, який треба виправити

Були ще й інші виступи, про які не згадуємо, ощ джуючи місце. Взагалі конференція пройшла досить ак тивно і успішно, хоч часу було мало.

Про загальний характер дискусій, про їх щирість невимушеність, що свідчить про культуру й чесність дискутантів, свідчить такий факт: о. д-р С. Савчук, ви ступаючи в дискусії, сказав: "Я дуже дякую п. Мусі з те, що він нас усіх, а зокрема мене, так добре "зчесав". Справа в тім, що М. Муха у звітній доповіді заявив, щ вся Рада разом з методичним кабінетом одноголосн відкидає ті "новаторські" проєкти, які деякі особи під сувають головній Раді (при Консисторії).

З поваги до деяких установ та осіб я стримуюсь об говорювати ці проєкти прилюдно. Нагадаю тільки є д-рові Савчукові, що справа не в програмах, не в під ручниках, не в учителях, врешті, чи навіть і не в ме тодах навчання: у даному випадкові справа впираєть ся в батьків, які принципово не хочуть, щоб їх діти зна ли українську мову.

Разом з тим хочу нагадати о. д-рові Савчукові (особливо тим "реформаторам" нашої школи в Канаді статті о. прот. В. Кудрика з нагоди 50-ліття "Українсь кого Голосу". Він, о. В. Кудрик, у тих статтях виявн стільки знання справи, стільки розуму і стільки любо ви до нашого народу, що його статті повирізували "Українського Голосу", не тільки православні новопри були, а й багато католиків, хоч о. В. Кудрик для католи ків є дуже непрємною особою. Він там остаточно зни щив тих, що мають невичерпне почуття меншевартост і тим стримують наш рух уперед. Про тих українців які просто "з ідейних" мотивів роблять усе, щоб україн ство їх роду закінчилось на них самих, о. прот. В. Куд рик сказав точно і цілком зрозуміло: "Чим скоріш вон підуть від нас, тим краще нам буде, тим швидше м йтимемо вперед".

КОЗУБІВСЬКА ЗУСТРІЧ НОВОГО РОКУ

31 грудня козубівці зустрічатимуть Новий Рік у литовській залі — 1129 Дундас захід (ріг Дундесу та Осінгтону). Нанято дві залі — в одній гратиме оркестра, а в другій буде буфет.

Уже нанята фахова оркестра із п'яти осіб. Багатий буфет з напоями та їжею.

Вечір улаштовується виключно для членів "Козубу" та сталих гостей і їх родин та друзів.

Щоб одержати квиток вступу, треба зголоситися до одної з таких осіб: М. Голинського, Д. Романика, П. Волиняка. Вступ — 3.00 дол. від особи.

Кількість місць обмежена, тому козубівців і гостей просимо не зволікати із замовленнями, щоб потім не було нарікань, якщо комусь не вистачить місця.

Я не знаю імені того внескодавця, хоч догадуюсь, його прізвище починається літерою Б. Та варто б кові Ради при Консисторії поцікавились дітьми п. Б.: знають вони ще крім слів "стріта", "жара",, "гОлубчі" голубці навіть!) та "пирОги" (для наших европейких читачів пояснимо, що "пирОги" — це по-українському значить погані-препогані вареники з картоплю замість сиру) ще якісь інші слова. Якщо ні, то подьте йому далі "експериментувати" над своїми дітьми (чи внуками), залишивши в спокої Раду української коли.

Я не маю наміру залишати на призволяще дітей, зовсім не знають української мови. Не лишають їх вчителі, хоч на конференції, на жаль, вони своїм доідом не поділились. Напр., дві вчительки з Гамільто- (Токарик і Логин) по конференції сказали мені: ми зв'язали цю справу дуже просто: діти, які прийшли в колу без знання української розмовної мови, сидять букварі замість одного року два, а потім переходять другу клясу і почуваються там цілком нормально..." це і вся відповідь "експериментаторам". Не затримувати поступ більшости дітей, а примусити відсталих наати кращих.

Між іншим, кілька років тому в Нью-Йорку видано дручника (не хочу називати його, щоб автор була не рнйняв це за особисту образу, як це в нас часто буає), у якому замість Києва дитина бачила Нью-Йорк, а мість Харкова, Одеси чи Львова — Чікаго, Філаделфію Торонто. Тексти в ньому двомовні. Словом, усе було уже "науково" зроблено: дитина "вивчала" українську мову "у звичній ситуації". Це був ідеальний підручник для батьків, про яких сказав о. В. Кудрик, що чим коріш вони підуть від нас, тим скорше ми підемо перед. Сьогодні, на щастя, ним уже ніхто не цікавить.

Підсумовуючи конференцію вчителів православних кіл Сх. Канади, можна сказати, що справа української освіти в цих школах є в дуже надійних руках. Сьодні на Сході Канади вже пішли у безвість ті часи, коли українська освіта починалася з "гОлубчів" та "пиОгів" і кінчалася "високорелігійною" і одночасно "глибоко патріотичною" пісенькою

"А хто, хто Миколая любить..."

Сьогодні ця найважливіша ділянка української діяльности на чужині є в руках фахівців, з якими дуже добре і щиро співпрацює провід церкви і все духовенство та величезна більшість батьків.

В цьому і є запорука дальших успіхів нашої школи в Канаді.

Конференція одноголосно ухвалила: висловити подяку Раді укр. школи Сх. Єпархії та працівникам її методичного кабінету і переобрала Раду в повному її складі (на чолі з М. Мухою).

П. ВОЛИНЯК

Рідкісний портрет

Однією з яскравих сторінок в історії визвольної боротьби українського народу проти гніту польської шляхти є повстання 1768 року — останній великий вибух гайдамаччини, відомий під назвою "Коліївщини". Найвидатнішими ватажками повсталих були Максим Залізняк та Іван Ґонта.

Український селянин з села Росошок на Уманьщині Ґонта вибився в сотники надвірних козаків у графа Потоцького, але народу свого не відцурався і, коли трапилась нагода, перейшов на бік повсталих.

З'єднані сили військ Катерини II й польських магнатів розгромили гайдамаків. Через зраду царські сатрапи захопили Залізняка і Гонту в полон.

Після жорстоких катувань Гонту засудили в селі Сербах, недалеко від Могильова над Дністром, до страти, яка тривала три дні. Мученицьку смерть Гонта зустрів гордо й мужньо. Народ зберіг у своїй пам'яті ім'я цього непохитного борця.

До нас дійшло кілька портретів Івана Гонти. Серед них увагу привертає той, що його придбав Дніпропетровський державний історичний музей. Він написаний олією на полотні 138 років тому з оригінала, виконаного в 1764 році невідомим автором. Можливо копію писав той самий художник уже в глибокій старості.

Цікава історія картини. Вона зберігалася в польського князя Любомирського, потім попала до Львова. Львівський музей нещодавно передав її нам.

Невідомий художник, певно, належав до панівної кляси і вороже ставився до селянства. Він прагнув надати обличчю Гонти виразу жорстокости. І все ж авторові не вдалося приховати рис мужности й твердости духу народного героя.

Б. Алябьєв,
хоронитель фондів Дніпропетровського історичного музею.

Володимир СОСЮРА

НЕ СТЕЛИСЬ, ТУМАНЕ

Не стелись, тумане, не шуміть, тополі,
Не печальте очі ви, берізки голі!
Вийду я у поле, там, де синь навколо,
Де чогось шукає перекотиполе,
Де когось шукає, то біжить, то стане...
Не шуміть, тополі, не стелись, тумане!

Вечір чорнобривий, сині небокраї...
Я у полі стану, про весну згадаю,
Про весну, про літо, як зітхало жито,
Як тремтіли в небі птиць дзвінкі привіти,
Як торкавсь губами я її волосся,
І сердець двох пісню слухало колосся.

Хай давно зозуля в листі одкувала.
Серце знов чекає, щоб весна настала,
щоб настало літо, щоб зітхало жито...
Серце моє, серце, де тебе подіти?

ДО ВСІХ ЧИТАЧІВ:

Просимо вчасно відновити передплату. Не чекайте на спеціяльне нагадування. Якщо не хочете більше читати "Нових Днів", то просимо **вчасно повідомити про це.** Якщо Вашого повівомлення не буде, то журнал Вам буде слатись і рано чи пізно, а платити доведеться.

Починаємо слати картки-нагадування давнім-предавнім боржникам. Просимо відгукуватись на них, щоб нам не довелося розшукувати Вас за допомогою опублікування Вашого прізвища на сторінках журналу з проханням до читачів подати Вашу адресу.

Адміністрація.

Борис РУТКОВСЬКИЙ

КИЇВСЬКИЙ МЕТРОПОЛІТЕН

Друкуємо нижче (скорочено) статтю про київську підземку, щоб наші читачі побачили, як в окупованій Україні росіяни навіть підземну залізницю використовують для своєї пропаганди та для насаджування в Україні всього російського: портрети не тільки Леніна, а й Ломоносова, підкреслення російської "перемоги" (ще в Україні є багато живих людей, які бачили, як то в "Арсеналі" "перемогли" російські комуністи!) та інше.

Разом з цим, сподіваємось, що читачам буде цікаво знати, як виглядає київська підземна залізниця.

Редакція

Кияни одержують чудовий подарунок: стає до ладу перший на Україні метрополітен. Незабаром гостинно розчиняться перед ними двері наземних вестибюлів станції, безшумні рухомі сходи-ескалатори понесуть пасажирів у світлі, просторі підземні вокзали, помчать швидкі експреси. Великі зручності принесе підземна траса. Від вокзалу до Дніпра можна буде дістатися за якихось 10 хвилин, а раніше на це треба було витрачати близько години. Зручні вагони, сучасна архітектура станцій, приємна прохолода, чисте повітря — такий наш метрополітен.

Метробудівці пробили в земній тверді близько дванадцяти кілометрів тунелів, побудували шість ескалаторних спусків, станції, вестибюлі, проклали колії, створили складне підземне господарство.

Ще влітку 1949 року на березі Дніпра, на Хрещатику, у Ботанічному саду і на привокзальній площі з'явилися будівельні майданчики. Місто піднімалося з руїн, всюди виникали новобудови, і, можливо, нові огорожі і не привернули б особливої уваги, якби на них не стояла літера "М" — символ метрополітену. Скоро з-за парканів піднялися дерев'яні копри і естакади, а до них рано вранці і пізно вночі поспішали люди в брезентових костюмах, гумових чоботях і фіброві касках.

Почалося спорудження третього в СРСР метрополітену. Тоді ще мало хто знав, що цій визначній події передувала велика підготовка. В 1944 році, коли на фронтах Вітчизняної війни точилися жорстокі бої, уряд прийняв рішення про початок будівництва у Києві підземної залізниці. Вже через рік спеціялісти щойно створеного управління "Київметро" збирали дані геології міста, які лягли потім в основу проектувальних робіт.

У січні 1949 року на доповідь першого секретаря тов. Хрущова М. С. XVI з'їзд Комуністичної партії України записав у своїй резолюції: "вважати важливим завданням партійних і радянських організацій України найшвидшу відбудову міст, промислових і районних центрів України, найшвидшу забудову головної магістралі Києва — Хрещатика, а також розгортання будівництва Метрополітену".

Проект першої черги підземної траси був детально розроблений Московським інститутом "Метродіпротранс".

Спорудження метро стало частиною відбудови і дальшого розвитку столиці України, отже його траса повинна пролягти по магістралі найінтенсивнішого руху, зв'язавши з центром міста підприємст культурно-побутові заклади околиць. Трасу Ки ського метро і прокладено з урахуванням цих мог.

Перша черга бере свій початок у густо засе ному промисловому районі біля заводу "Більш вик", підходить до воріт міста — вокзалу, далі — Хрещатика і на Печерське та Дарницю.

Зараз стає до ладу тільки перша дільниця вокзалу до Дніпра, довжиною близько шести кіл метрів. Цю відстань поїзди долають, як уже зазн чалося, за якихось десяти хвилин, а прохідни пробивались крізь товщі порід протягом кількох р ків. Саме пробивались, бо термін "проходка тун лів", можливо, і правильний технічно, але не пер дає тієї напруженої боротьби, в якій завойовуєть простір під землею.

— — — — — — —

Якими мають бути підземні залі — на це запита ня дала відповідь виставка проектів, у якій взя участь кращі архітектори і художники Москви, К єва, Харкова, Сталіно. З представлених 74 проект було відібрано чотири — для станцій "Вокзальна "Університет", "Хрещатик" та "Арсенальна".

Вже перше знайомство з архітектурою станц Київського метро показує, що вони продовжую традиції Московського метрополітену, який вва жається найкращим у світі. Для оздоблення широ використані граніт і мармур — до уваги брались тільки естетичні міркування, але й те, що матері ли ці довговічні. Чільне місце знайшли також плас маси, майоліка та органічне скло. Все це створю святкову життєрадісну гаму тонів. Під землею б гато світла, простору.

Разом з тим в архітектурі широко використа національні мотиви, відтворено героїчне минуле у раїнського народу, його величезні досягнення, зд буті за роки Радянської влади. І це надає архіте турі Київського метро самобутности, кожна ста ція має власні, властиві тільки їй обриси.

Станція "Арсенальна", яку спроектували арх тектори Г. Гранаткін і С. Крушинський за участ архітектора Н. Щукіної, розташована поблизу г роїчного Арсеналу, славного своїми революційни ми традиціями. Це й визначило її тематику. Н торцевій стіні середньої залі встановлено барельє скульпторів І. Макогона та А. Німенка. Стіни одя нені в білий уральський і рожевий закарпатськи мармур; вистелену червоним гранітом підлогу зв ливає приємне голубувате світло люмінесцентни лямп, прикріплених на стелі.

Святковою і світлою створили архітектори А Добровольський, В. Єлізаров, М. Коломієць, Ю Кисличенко, І. Масленков, Г. Гранаткін, С. Крушин ський станцію "Хрещатик" — найбільшу на трас Для облицювання пілонів використано білий з го лубими прожилками уральський мармур, який по єднано з сірим і чорним гранітом підлоги. На ст нах великі килими з українським орнаментом, ви кладені з різнокольорових майолікових плиток. Ос вітлюється станція лямпами денного світла, захова ними за карнизи. М'які, розсіяні промені, що б'ют

стелю, ніби піднімають її, підкреслюють об'ємність залі, на торцевій стіні якої встановлено схему грополітену.

Розквітові науки й культури присвячене оформлення станції "Університет", проект якої розробили архітектори Є. Іванов, М. Сиркін, Г. Головко, Т. Ігулашвілі, Л. Семенюк, О. Лозинська. Одягнена вона в рожевий мармур під традиційний колір найстарішого учбового закладу України — університету Т. Г. Шевченка. Цікаво, що пошуки облицювального матеріялу дали можливість натрапити на родовище мармуру в Україні. У складних гірських умовах поблизу села Новоселиця, Закарпатської области, вперше в республіці добуто мармур, відшліфована дзеркальна поверхня його міниться багатою гамою відтінків рожевого кольору. Світильники розміщені за карнизом з орнаментованого органічного скла. Під ногами стелиться різнобарвний гранітний килим, викладений з каменю житомирських родовищ.

В нішах пілонів встановлено скульптурні портрети Ломоносова і Сковороди, Шевченка і Пушкіна, Горького і Франка, Менделєєва і Богомольця. Пасажири, які спустяться ескалаторами в середню залю, побачать перед собою біля торцевої стіни велику скульптуру В. І. Леніна.

Київ — мати міст руських — ця тема покладена в основу оформлення станції "Вокзальна". Своєрідності підземним залям надають медальйони-барельєфи, розміщені на білих мармурових стінах. Вони відтворюють епізоди героїчного минулого і славного сучасного українського народу. В образі трьох витязів показують Київську Русь, як колиску братніх народів, — російського, українського і білоруського. Інші барельєфи присвячені возз'єднанню України з Росією, селянському повстанню проти соціяльного й національного гніту, боротьбі трудящих України за встановлення Радянської влади, соціялістичному будівництву, визволенню Києва від німецьких загарбників, і, нарешті, ще один барельєф — гіюмфальний похід трудящих нашої країни до комунізму.

В глибині залі строго-урочисто на всю стіну — герб Радянської України, з анодованого під бронзу алюмінію. Проєкт цієї станції розробив авторський колектив у складі архітекторів Є. Катоніна, І. Шемсетдінова, В. Скугарєва та ін. (Самі українці! Ред.)

Велику увагу приділено також і наземним вестибюлям. Їхні легкі архітектурні форми органічно увійшли в обриси площ і вулиць. Наземний вестибюль "Вокзальної" становить єдиний архітектурний ансамбль з приміським вокзалом, а вестибюль "Хрещатик" вбудовано у перший поверх найбільшого ресторану міста "Метрополітен".

Але метро не тільки витвір архітектури, це, насамперед, техніка, помножена на мистецтво. Управління всіма агрегатами здійснюється з центрального пульту, який виготовлений по спеціяльному замовленню Київметробуду на Ленінградському заводі "Электропульт". Це мозок автоматики всієї підземної траси. Звідси йдуть сотні кабелів, що зв'язують диспетчера з усіма службами і тягово-понижувальними підстанціями. Таких підстанцій декілька. Звідси одержують електроенергію поїзди і ескалатори, лямпи на станціях і в тунелях, вентилятори, швидкодіючі автомати, трансформатори, акумулятори, генератори... Мабуть, треба великий штат, щоб управляти таким складним господарством? Ні, підстанції працюють без участи людини. Все робить телемеханіка. За сигналом з головної диспетчерської вона вмикає й вимикає підстанцію, повідомляє про завантаженість агрегатів. Вона слухняно виконує волю диспетчера, але й не "підкоряється" йому, коли наказ буде помилковим.

Москвичі й ленінградці не тільки надіслали киянам ці першокласні механізми, але й передали досвід їх встановлення.

Тисячі людей різних спеціяльностей подбали про зручність пасажирів. Комфортабельні вагони з досконалою амортизацією одержано з Митищенського заводу. Поїзди ходитимуть швидко і плавно, ударів на стиках колій чути не буде — рейки зварені у великі секції і покладені на поліхлорвінілову основу.

До ладу стане тільки перша дільниця Київського метро, але продовження його ліній триває. Незабаром діючими стануть станції "Політехнічний інститут" та завод "Більшовик", а від станції "Дніпро" через залізобетонний міст експреси побіжать на лівобережжя, у Дарницю. У перспективі друга і третя черги метро, які зв'яжуть між собою всі райони Києва.

("Вітчизна", ч. 10, 1960, Київ).

ЧИТАЧІ ПИШУТЬ

Вельмишановний пане Волиняк!

Шлю вісім долярів, з яких 6.00 на "Цвіт папороті" М. Ситника, яку обіцяєте видати, а 2.00 на "Уваги до української літературної мови" О. Курило, яку вже видали.

Разом з цим прошу Вас поставити на сторінках "Н. Днів" таке моє питання:

Чого наші письменники, а головно мовознавці, вживають російського слова "нерідко", замість українського "часто"?

Неприємно його зустрічати особливо в працях на мовні теми.

Може хтось з наших мовознавців відповість мені на сторінках "Нових Днів".

З щирою пошаною

Степан СОРОКА, Гамільтон, Канада.

P. S. Спасибі п. Пісочинцеві за його щиру статтю-відповідь "Трохи про шанобу, трохи про жадобу". Я особисто не знаю ані Д. Гуменної, ані Ганни Черінь, ані С. Пісочинця, проте із стилю писання відчуваю, що С. Пісочинець — порядна людина.

С. СОР.

Вельмишановний пане Волиняк!

Шлю віднову передплати, вибачте, що трохи спізнився. Додаю на пресовий фонд 1.00 дол.

З правдивою пошаною

Д. САДІВНИЧИЙ, Кливленд, США.

Вельмишановний пане редакторе!

Шлю віднову передплати і 0.50 дол. на пресовий фонд.

З пошаною до Вас

А. СЕНЧУК, Фоам Лейк, Саск., Канада.

Високоповажаний пане Волиняк!

Шлю віднову передплат на "Нові Дні" та "Сонящника" і 1.50 дол. на пресовий фонд.

Бажаю Вам і всім співробітникам найкращого журналу на еміґрації успіхів та дальшої витривалости!

З пошаною

М. КОЗОРІЗ, Форт Вілліям, Канада.

До видавництва "Нові Дні", Торонто, Канада.

Шлю 5.00 дол., з них 4.00 на віднову передплати, а 1.00 на розбудову.

З пошаною

А. МЕЛЬНИЧУК, Чікаго, США.

Шановний пане Волиняк!

Шлю передплату і 1.50 на розбудову журналу.

З пошаною

Надія ГРИЦИНА, Монтреаль, Канада.

Шановний пане редакторе!

Шлю віднову передплати на "Нові Дні" та "Соняшник". Вибачте, що трохи спізнився. Журнали одержую регулярно, за що складаю Вам найщирішу подяку.

З нетерпінням чекаю кожного числа Вашого журналу, який приносить мені велике вдоволення. Бажаю Вам сили та здоров'я для праці для нашого народу й поневоленої нашої Батьківщини-України. Тримайтесь так, як і досі трималися — ми завжди будемо Вас підтримувати, хоч перебуваємо в далекій соняшній Австралії. Ваше слово правди підтримує наш дух і тут в Австралії.

Перекажіть мою подяку і всім співробітникам журналу.

Щасти Вам усім, Боже!

З щирим привітом

Юрій СКИБИНЕЦЬКИЙ, Бовден, Півд. Австралія.

Вельмишановний пане Волиняк!

Відновлюю передплату і додаю 0.50 дол. на пресовий фонд.

З пошаною

В. ДУБРОВСЬКИЙ, Торонто, Канада.

Вельмишановний Петре Кузьмовичу!

Шлю віднову передплати і 2.00 дол. на пресовий фонд.

Мені дуже приємно, що Ви припинили дискусію з нашими парубками, бо вони справді можуть замість дівочих воріт вимазати дьогтем двері редакції "Нових Днів".

Болючий жаль за нашу молодь, що вона зростає на таких негативних "традиціях". Замість того, щоб учитись і мати здібність перебрати на себе відповідальність за народ, наша молодь часто насичується духом розгнузданости та розхристаної отаманії.

На щастя тільки частина нашої молоді йде цим шляхом, але шкода, що ця краща частина молоді сама не бореться з цим парубоцтвом, яке так чи інакше, а мусить мати поганий вплив на решту молоді.

З щирою пошаною

А. БІЛОДІД, Чікаго, США.

З МІСЦЕВОГО ЖИТТЯ

ЗМІНИ Й ДОПОВНЕННЯ В ПРОВІНЦІЙНОМУ УРЯДІ ОНТАРІО

Відомий посол до провінційного парляменту Онтаріо Аллан Ґросман, який в 1955 р. за допомогою новоприбулих переміг останнього представника комуністів у провінційному парляменті Джозефа Сальцберґа, призначений тепер на посаду міністра без портфеля у провінційному уряді Онтаріо. Аллан Ґросман зайняв мі д-ра В. Дж. Данлопа, який став заступником рект Другого (нового) університету в Торонті.

49-річний Міністер Аллан Ґросман — людина ду енергійна, працьовита. Він дуже прихильно ставиться етнічних груп, особливо до етнічної преси, сам він дівського роду (його батьки приїхали колись з Литв обстоює рівність усіх етнічних груп у Канаді та їх г монійну співпрацю для загального добра країни.

З нагоди свого нового призначення Аллан Ґрос 26 листопада приймав у себе всіх редакторів етніч преси в Канаді. Взагалі він тримає сталий контак етнічною пресою і стало підкреслює її значення.

Наш земляк Іван Яремко, що досі мав два міністе ські портфелі, відмовився від посади міністра трансп ту, залишаючи за собою лише портфель державно секретаря Онтаріо і громадянства.

Міністер Іван Яремко, загально відомий і загаль люблений усіма етнічними групами, найкраще зн потреби й проблеми багатьох етнічних груп, які по танній світ. війні масово оселились у провінції Он ріо, а особливо в Торонті.

ОГЛЯД ПРЕСИ

"ОБЛОМОВ" — ПОВІСТЬ... ТУРГЕНЄВА

У "Молодій Україні" (ч. 74, вересень 1960 р.) у ст ті С. Романовича "Зайві люди", на здивування читач написано таке:

"Пройшло вже понад сто років, як російський пис менник Тургенєв написав невмирущу повість "Обл мов"...

Звичайно, авторові можна написати все, але чи л чить редакторові, та ще й такому "знавцеві" російськ літератури, яким себе видає п. Б. Олександрів, таке др кувати?

Все ж таки кожен учень повторює, що Гончаров н писав три романи, — а не повісті! — заголовки яких п чинаються літерою О ("Три великих О!" — "Обрыв", "О ломов" і "Обыкновенная история".

Нема чого дивуватись, що Б. Олександрів, щоб зн щити "ворога", запевняє, що Т. Шевченко писав "пер кладати НА мову", не розуміючи навіть такої істини, якби Шевченко справді так писав, — що сьогодні в мо застарів не тільки Котляревський чи Шевченко, а й К цюбинський і Леся Українка, бо жива мова живого н роду не зупиняється й на мить у своєму розвиткові в удосконаленні.

Ні, таки доведеться ще раз повторити слова Пушк на:

Ми все учились понемногу,
Чему-нибудь и как-нибудь...

А треба було вчитись таки краще змалку ще, що не навчати тепер одумівців, що замість "перекладат українською мовою" по-українському треба казати "пе рекладати НА українську мову", а потім ще й плутат Тургенєва з Гончаровим...

ВИДАННЯ ТВОРІВ МИКОЛИ ФОМЕНКА У ГРАМЗАПИСУ

Музика відограє поважну ролю в житті кожного на роду, а в нашому, то й особливу: з найдавніших часів музика стала складовою часткою нашого життя. У нас музику завжди люблять, а творців її шанують і пова жають.

Одним з доказів такого шанування є створення

нті Групи прихильників творчости композитора
лик (голова), Ніна Мриць (секретарка), а О. Копач,
оли Фоменка. Групу створюють пані: О. Бризгун-
ева та М. Багрій — члени.

Цей Гурток вирішив видати на патефонній пластин-
еякі Фоменкові твори. Ці твори будуть видані під
ядом самого автора їх. Це мала б бути велика плас-
а (на 40 хвилин часу). На ній будуть награні: пісні
конанні шкільного хору, пісні у виконанні жіночого
, скрипкове сольо в супроводі оркестри, фортепія-
сольо, оперові арії (дві) в супроводі оркестри.

Видання такої пластинки коштуватиме 1.500 дол. і
композитор видати її не може, тому прихильники
чости композитора звертаються до громадянства по
могу.

Група ухвалила:

. Звернутись до українських підприємців та грома-
з проханням, щоб вони стали меценатами українсь-
музики і дали свої пожертви на це видання. Імена
натів, за спеціяльним бажанням композитора, бу-
видрукувані на обкладинці пластинки. Члени
и вже дали кожна по 100 дол.

. Проголосити в пресі збірку передплат пластинки
ажня ціна її буде 4.00 дол.) серед громадянства,
бливо серед учнів музичних шкіл та шкіл україно-
тва;

Інформувати про хід праці Гуртка, зокрема по-
нити громадянство про виконавців окремих творів

Остаточний звіт проголосити в пресі.

а додатковими відомостями, а також у справі по-
і передплат треба звертатися до пані О. Бризгун-
ик, адреса і телефон якої є:

) Delaware Ave., Toronto 4, Ont. — LE 6- 6679

ЮВІЛЕЙНА ВИСТАВКА ПРАЦЬ КАТЕРИНИ АНТОНОВИЧ

Вінніпезі 19 — 23 листопада ц. р. відбулася виставаць відомої малярки Катерини Антонович. Виставбулась у залі Українського Народного Дому з наСесії УВАН у Канаді. На виставці було показано аці.

Антонович — відома громадсько-політична та рна діячка, колишній член РУП, член УВАН, співробітниця багатьох видавництв, зокрема "Нонів". Тепер К. Антонович має власну малярську у Вінніпезі. Багато з її учнів закінчили вже каі університети і працюють як фахові мистці.

ІІ ПРЕСОВІ ВІДГУКИ НА "УВАГИ..." О. КУРИЛО

ршний відгук на це наше видання появився в зику "НАША МЕТА" (Торонто, 26 листопада 1960) писом гол. редактора "Нашої Мети" о. П. Хомина газеті вміщено таку рецензію:

НЕОБХІДНА КНИЖКА

"На днях появилася у Видавництві "Нові Дні" Торонті книжка Оленн Курило "Уваги до сучасної української літературної мови", конечність кої так дуже, особливо нині в часі посиленого наступу Москви на українську мову, відчувалась. обличчі цього наступу дуже часто й непотрібно апітулюють численні наші т. зв. мовні редакто-, письменники, журналісти та вчителі україньої мови із своїх власних українських мовних озицій, бо не мають настільки знання, а ще більше, настільки відваги, щоб протиставитись цьому наступові. Своїх контр-аргументів вони звичайно не мають чим підтримати, бо нині нема в нас під рукою доброго й науково написаного підручника української літературної мови і її розвитку, що повинна йти своїм українським історичним шляхом, а не тим, що його диктує Москва і що через послушний їй нинішній Київ дістається і до нас та часто так дуже захоплює деяких наших працівників пера."

Далі рецензент докладно переповідає зміст передмови до "Уваг..." і закінчує свою рецензію так:

"Ця незвичайно вартісна книжка появляється оце п'ятим виданням і Видавництву "Нові Дні" треба лиш подякувати, що воно не злякалось великих коштів і видало її фотодруком з IV видання, що появилось було в Українськім Видавництві Краків — Львів, 1942. Тепер черга на українського читача.

Книжка повинна знайтися в руках не тільки працівників пера, але в кожного, кому дорога українська мова й українська культура."

"УКРАЇНСЬКІ ВІСТІ" (Едмонтон, Канада) в числі від 28 листопада ц. р. у рубриці "З нових видань" пишуть:

"Ні Олена Курило, ні її знаменита книжка не потребують нових похвал.

Книжка ця вже давно заборонена в УССР, а доля Олени Курило, одного з найкращих мовознавців, невідома.

Залишилась цінна її праця, яку тепер у Торонті перевидали фотодруком. Проф. Юрій Шевельов написав про "Уваги...", що це — "настільна книга літературних редакторів". Вона повинна потрапити до рук усім, хто любить рідну мову і хоче краще пізнати її."

"Українські Вісті" ширше інформували своїх читачів про "Уваги..." ще перед виходом книги з друку, використавши для цього наше перше повідомлення про видання цієї важливої праці.

ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОГО КІНА

У видавництві Бібліотеки Українознавства при Науковому Товаристві ім. Т. Шевченка в США незабаром виходить з друку велика розкішно видана книжка Бориса Береста "Історія українського кіна".

Це буде не тільки велика праця з історії українського кіна, але й перша праця, що розглядає українське кіно незалежно від радянських оцінок кіна. Адже українське кіно на протязі свого 65-ти річного існування йшло своїми власними шляхами, відмінними від шляхів розвитку російського радянського кіна. За цей час українське кіно викристалізувалося у самобутню галузь мистецтва, зайнявши певно визначне місце в Пантеоні світового кіномистецтва.

У роки свого розквіту (1928 — 1932) українська кінематографія створила ряд неперевершених фільмових творів, що їх сміливо можна поставити поруч, якщо не вище, тогочасної американської та европейської продукції. Але вже в наступні роки, в період т. зв. соцреалізму, українське кіно скотилось у безодню рабського плазування перед владою, перед партійними бонзами. Усі його творчі здобутки й мистецькі досягнення звелися нанівець. Кіно стало рупором компартії та її кремлівських можновладців. Тому найголовнішим завданням автора книжки було прагнення очистити історію україн-

ського кіна від брудного окупаційного намулу, зробивши потрібні корективи й повну переоцінку мистецьких вартостей.

"Історія українського кіна" матиме 240 сторінок друку великого розміру та понад 450 ілюстрацій. Книжку буде видруковано на крейдяному папері та оправлено в тверду гарну обкладинку із золотим відтиском.

Як довідуємось, "Історія українського кіна" не буде продаватись в книгарнях, а лише за попереднім поштовим замовленням з канцелярії НТШ:

Shevchenko Scientific Society, 302 — 304 West 13th St. New York 14, N. Y., U. S. A.

З НОВИХ ВИДАНЬ

Віктор ДОМАНИЦЬКИЙ, Націотворча роля гетьмана І. Мазепи, промова на ювілейних урочистостях з приводу 250-ліття смерти гетьмана І. Мазепи в Детройті, Міннеаполісі та Вінніпезі. З передмовою президента УВАН у Канаді — проф. д-ра Яр. Рудницького. З портретом гетьмана роботи арт-мал. Олекси Булавицького. Накладом автора. Чікаго, США, 1960. Стор. 50. Ціна 2.00 дол.

На 1-ій стор. зроблено помилку: "проф. д-р" — в називному відмінку, а "Яр. Рудницького" — в родовому...

Ярослав РУДНИЦЬКИЙ, До питання систематики українсько-канадського фолкльору. Відбитка із збірника, присвяченого пам'яті З. Кузелі. Записки НТШ т. CLXIX Париж — Вінніпеґ, 1960. Стор. 5.

Інститут для вивчення СССР, УКРАЇНСЬКИЙ ЗБІРНИК, книга 17, Мюнхен, Німеччина, 1960, стор. 132.

"ВІЛЬНА УКРАЇНА", збірник ч. 28, журнал української визвольної думки, Детройт, США, 1960. Стор. 72+4.

І. ШАНКОВСЬКИЙ, Дисонанси, поезії, обкладинка П. Андрусева, в-во "Київ", Філаделфія, США, 1960. Стор. 93.

Павло СТЕП, Брати, казка (віршована), стор. 38, ілюстрації Сільвії Никорович, видавництво "Батьківщина", Торонто, Канада, 1960.

Виняткова поганий друк, особливо ілюстрацій. Аж не віриться, що в 1960 році хтось зважиться так друкувати книжки...

"УКРАЇНСЬКИЙ ОГЛЯД", ч. 4, стор. 112, Нью-Йорк, США, 1960.

З МЕДИЦИНИ

Нервові хвороби та їх лікування

Організм людини складається з ряду систем, що мають життєво важливе значення для його нормальної діяльности та існування. Мова йде про такі системи, як серцево-судинна, кровоносна й нервова. Саме на останній ми й хочемо спинитися.

Функції нервової системи людини і тварин дуже різноманітні, але основна з них — це пристосування до умов навколишнього середовища, функціями нервової системи є рефлекси, тобто реакція організму на вплив зовнішнього і внутрішнього середовища. Рефлекси можуть бути безумовними, або вродженими, і умовними, або набутими. Безумовні рефлекси виробилися у процесі видового пристосування організму. Поряд з цим величезне значення для урівноваження організму з середовищем має також індивідуальне пристосування.

Індивідуальне пристосування організму до навколишнього середовища здійснюється шляхом виробле умовних рефлексів та тимчасових зв'язків. Воно я собою вищу і найдосконалішу форму нервової діяльности, яка, за Павловим, властива всьому тваринному тові. Проте на різних ступенях розвитку існують личезні відмінності й складності можливих умов зв'язків, здійснюваних нервовою системою.

В одноклітинних організмів вона зовсім відсу Однак установлено, що вже амеба має чутливі і ру функції і навіть здатна до аналізи одержаних под нень, хоч і в дуже примітивній формі. До одних разнень вона байдужа, другі змушують її рухатися в ному напрямі, треті — в іншому, четверті — роб на її рух гальмівний вплив. У багатоклітинних орг мів, особливо в людини, чутливі й рухові функції більше ускладнюються.

Подразнювальний процес, або збудження, і галь ний процес, або гальмування, становлять основні ф логічні процеси. Вони характеризують діяльність н вої системи. Усі процеси, що відбуваються у внутрі органах, регулюються нервовою системою. Вона по но перебуває під впливом імпульсів, що йдуть внутрішніх органів.

Дехто вважає, що нервові захворювання виник тільки після тих чи інших хвилювань або тяжких ральних переживань. Проте це не зовсім так, бо вова система не є чимсь ізольованим від усього нізму, тому її захворювання нерозривно зв'язані з робами інших органів і викликаються такими ж пр нами.

Ось чому так важливо всіляко берегти нервов стему, своєчасно лікувати її, запобігати захворюва Шляхів і засобів для цього наша медицина знає б Так, правильне загартування людини з дитинства, не лікування зубів, запалення мигдалин є не тільки філактикою ревматизму, а й зв'язаних з ним з рювань нервової системи. Ревматичні захворювання пішно лікуються бутадіоном, кортизоном, адренок котропними препаратами і т. д.

Деякі захворювання нервової системи, напр епілепсія, часто виникають ще під час внутріутр го періоду, внаслідок падіння вагітної жінки, уд живіт чи з іншої причини.

Перенесені у ранньому дитинстві інфекційні рювання, наприклад, кір, шкарлятина, коклюш, в ка та ін., нерідко дають запальні зміни в мозку, та ні вторинні енцефаліти, на ґрунті яких можуть нутися епілептичні припадки. Для боротьби з епіле є чимало ефективних засобів, як от: люмінал, мік Бродського, таблетки Карманової, триметин, гекс та інші. Вчасне ізолювання хворої дитини, додер карантени, профілактичні щеплення запобігають чи іншому інфекційному захворюванню, а значит кладненням нервової системи.

Велике значення має профілактика судинних рювань, зокрема гіпертонії. Ефективною профілак цих захворювань є правильне чергування режим ці й відпочинку, достатній сон, боротьба з куріння коголем, усунення різних конфліктних ситуацій тягом робочого дня, особливо при напруженій доцільно робити невеличкі перерви для відпочин же корисно займатися фізкультурою, додержувати тичного режиму, регулювати час харчування, кі

сть їжі, обмежувати споживання товщу та води. Лі-
ння гіпертонічної хвороби необхідно проводити си-
атично, під наглядом лікаря-терапевта чи невропа-
га.

Крім перелічених органічних захворювань, коли ма-
місце анатомічні зміни нервової системи, існують
нкціональні захворювання, при яких (без грубих по-
джень нервової тканини) спостерігається порушення
яльности. Такі захворювання виникають після три-
і перевтоми, тяжкої психічної травми. Вони прояв-
ься у безсонні, підвищеній чутливості, зниженні
ездатности. Правильний відпочинок, зміна обста-
ки, загальнозміцнюючі засоби, курортне лікування
яють повному одужанню таких хворих. Великого
ження набули тепер такі методи лікування нерво-
хвороб, як тривалий оздоровчий сон, застосування
біотиків, стимуліну, голковколювання, вітамінні пре-
ти, глютамінова кислота та інші.

Г. Д. БОБРОВСЬКА

кандидат медичних наук, доцент.

("Наука і Життя", ч. 9, 1960. Київ.)

Лейкемія

ейкемія (або білокрів'я) — захворювання крово-
ших органів. Ця хвороба відома в медицині з дав-
авен. Вперше її описав у 1845 році німецький вче-
Вірхов.

кщо раніше помилково вважали, що головною озна-
лейкемії є різке збільшення білих кров'яних тілець
йкоцитів у периферичній крові, то тепер клініка
яє лейкемії, при яких кількість лейкоцитів може
нормальною і навіть нижче за нормальну. Вирі-
не значення для діягнози мають не кількісні, а якіс-
рушення складу білої крові. Тобто мова йде про
в крові незрілих материнських кліток лейкоцитів,
устрічаються при нормальних умовах лише в кіст-
у мозку, або появу у великій кількості лімфоцитів
робластів. Перше характерне для хронічного міело-
уге — для хронічного лімфаденозу.

аким чином, розрізняють дві форми лейкемії: міе-
, при якій у крові з'являються незрілі форми лей-
ів і головну участь у патологічному процесі бере
вий мозок та селезінка, і лімфатичну, при якій ос-
ролю відіграють лімфатичні вузли та селезінка,
кість лімфоцитів у периферичній крові наростає
— 90 відсотків.

айчастіше зустрічаються хронічний міелоїдний і
тичний лейкози. На останній хворіють переважно
ки середнього й похилого віку. Для хронічного мі-
характерне різке збільшення селезінки, що іноді
є величезних розмірів. Головним симптомом хро-
го лімфаденозу є ураження як зовнішніх, так і
ішніх лімфатичних вузлів. Одним із найчастіших
ознень хвороби є розвиток недокрів'я. Хвороба про-
повільно.

стрі лейкози перебігають інакше. Для них харак-
раптовий бурхливий початок із сильною лихо-
ю та недокрів'ям, що швидко наростає. У перифе-
крові за наявности більш чи менш вираженого
ання лейкоцитів або нормального чи пониженого
ла зустрічаються переважно незрілі — родовідні
лейкоцитів.

ичини розвитку білокрів'я досі ще не розкриті на-
Все більше визнання завойовує вірусна теорія по-
ходження лейкозів. Це питання, а також лікування лейкозів за останні роки привертає найпильнішу увагу вчених усього світу, бо статистика відзначає значне збільшення цих захворювань.

Багато вчених причину вказаного явища бачать у впливі йонізуючої радіяції на організм людей. Це підтверджується тим, що на лейкози частіше хворіють лікарі — рентґенологи і радіологи, ніж медики інших спеціяльностей. Береться до уваги й те, що в Японії через 3 — 5 років після вибуху атомової бомби, яку скинули США на міста Гірошіма й Нагасакі, захворюваність на лейкози зросла серед людей, що залишилися живі. В осіб, які перебували під час вибуху атомової бомби в радіусі до двох кілометрів від епіцентра, лейкоз розвивався вдесятеро частіше порівняно з тими, хто був на більшій відстані.

Відзначаючи певну ролю йонізуючої радіяції у виникненні лейкозів, слід, проте, пам'ятати, що в багатьох хворих не вдається установити безпосереднього зв'язку захворювання з променевою енергією. Очевидно, існують й інші причини розвитку білокрів'я людини.

Нині ще відсутні такі ефективні й дійові методи лікування, за допомогою яких можна було б повністю вилікувати гострі та хронічні форми білокрів'я. Проте останнім часом великих успіхів досягла хеміотерапія лейкозів, а також лікування хворих за допомогою рентґенівського проміння та застосування гормональних препаратів.

Р. А. КАГАНОВИЧ

кандидат медичних наук, науковий співробітник Українського інституту клінічної медицини імені академіка М. Д. Стражеска.

("Наука і Життя", ч. 9, 1960. Київ.)

50-ліття УНСоюзу

Одна з найвизначніших наших братських забезпеченевих Організацій — Український Робітничий Союз, центр якого міститься в Скрентоні, США, цього року святкує свій славний 50-літній ювілей.

Хоч УРСоюз в основному американська організація, але він має свої відділи і в Канаді — 29 відділів. Тому УРСоюз можна назвати американсько-канадською українською організацією.

На ювілейні святкування із Скрентону прибули керівники УРСоюзу — голова його Антін Батюк, який уже 16 літ очолює цю організацію, та головний секретар Теодор Миник, який працює в Союзі поверх 30 років.

Напередодні ювілейних святкувань (25 листопада) організатор УРСоюзу в Канаді Гр. Мазурик улаштував зустріч керівників Союзу з українськими редакторами Торонта, на якій були представники майже всіх часописів міста, а також і представники деяких часописів з Вінніпеґу.

Пресова конференція відбулася в гетьманському будинкові, відкрив конференцію С. Кривоус, а керував нею Гр. Мазурик. Керівники УРСоюзу пп. Батюк та Миник коротко розказали редакторам про працю і стан організації, а пізніш редактори поставили ще цілий ряд питань, на які одержали докладні відповіді.

З усіх цих розмов виявилось, що УРСоюз не тільки фінансова організація, а разом з тим вона відіграє поважну ролю і в організованому українському житті на чужині. УРСоюз видає свої власні публікації, зокрема

поважний тижневик "Народна Воля", дає стипендії українським студентам, стало допомагає молодечим організаціям, помагає своїм членам у випадках безробіття, входить до Українського Конгр. Комітету Америки, допомагає українській національній пресі тощо.

Поруч з цим, Український Робітничий Союз — організація гостро протикомуністична. Саме УРСоюз найбільше спричинився до зменшення комуністичних впливів на українське робітництво у США. У цьому його заслуги дуже великі.

УРСоюз сьогодні має понад 24 тисячі членів, що забезпечені на величезну суму — на 16 мільйонів долярів. УРСоюз сьогодні одна з найбільших і найбагатших українських організацій на еміґрації.

На пресовій конференції виринуло також питання про імовірну злуку УРСоюзу з УНСоюзом. Хоч це питання підняв я, але не з метою схиляти до цієї злуки, а тільки з бажанням одержати докладні інформації. Мені здається, що така злука перш за все спричинить збіднення нашого громадсько-політичного життя у США, бо обидва Союзи — є визначними нашими громадсько-політичними організаціями та ще й різних політичних напрямків. Злука негайно відбилася б на ідеологічному становищі внутрі УККА.

Думаю, що "общий котьолок" не завжди себе правдує. Навіть і в питанні фінансовому, а не тільки в політичному — конкуренція завжди була поштовхом до активізації. Усунення конкуренції може викликати збайдужіння до своїх обов'язків.

П. ВС

Купіть ці книжки!

1. Олена Курило, "УВАГИ ДО СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРНОЇ МОВИ".

Про цю книгу див. у "Нових Днях" за листопад 1960 р. на стор. 23.

Ціна її: для передплатників "Нових Днів" 2.00 дол., а для всіх інших — 2.50 дол.

2. "НОВИЙ ОБРІЙ", ч. 2, альманах, присвячений 10-річчю масового українського поселення Австралії.

В альманасі є багато цікавих і дуже різнома них матеріялів.

Ціна за примірник — 1.50 доляра.

Обидві книжки замовляти в "Нових Днях".

Л. ДАЛЕКА

МІСЯЧНА НІЧ

Місяць протягає
ниточки лляні,
полотном лягає
сяйво біля ніг.
Прядкою туркоче
тепла течія.
В казку сріблоночі
кличеш ти чи я?
Он бабусин кужіль,
вовна, як димок.
Як все схоже дуже!
Княжий теремок...
Пролітає птиця,
золоте крило...
На яві чи сниться?
Буде чи було?
Кісточки збираю,
з рукава трусну,
лебедину зграю
розбуджу зі сну.

Але в цьому краї
чорні лебеді.
Без кінця, без краю
хвиля на воді...
Гуси-гусенята!
На міцнім крилі
прилітайте зняти
з острова-землі.
Десь заклекотали:
не тепер... тепер...
І на землю впали
двоє білих пер.
Заховавсь за хмари
місяць злоторіг,
відьомські примари
стережуть доріг.
Може хто там кличе?
Темна далечінь...
Але вдарив тричі
копитами кінь...
Світло довгим звитком
впало на пісок.
Обірвалась нитка...
... казок...

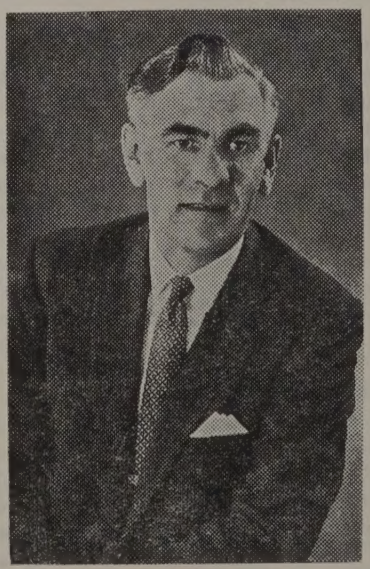

Яка б це нагода не була...
чи Свято Незалежности і Об'єднання,
чи Свято Поляглих,
чи Різдвяні Свята,
або будь-які інші святкування вашій родині, клюбі чи товаристві.

АНДРІЙ ЗАПАРИНЮК

Ваш представник фірми Г. і В дуже радо допоможе у плянуванні вашого прийняття. Кличте Андрія по телефонах:

EM 2-1832 або CR 8-1466

або пишіть до нього на адрес фірми:

Gooderham & Worts Limited
2 Trinity St., Toronto,

яка дестилює канадську віскі перепродує світової слави ви та лікери

GOODERHAM & WORTS
Distillery

ПОГАНИЙ КОРЕКТОРСЬКИЙ НЕДОГЛЯД

На першій стор. обкладинки цього числа у Сосюрному вірші ""Перший сніг", у четвертому рядку 3-тьої строфи замість

Ніжними і покірними були

треба

Ніжними й покірними були.

Просимо всіх, тих які цікавляться поезією і навіть тих, які поезій взагалі ніколи в житті не читають, узяти перо й виправити в цьому рядку "і" на "й".

Уже вийшла з друку нова книжка В. Чапленка — повість "УКРАЇНЦІ". Ця повість — безпосереднє продовження повісті "ПІВТОРА ЛЮДСЬКОГО", але може бути читана й окремо як закінчена сюжетна цілість. Ціна 2 дол. Якже хто хотів би придбати тепер і повість "Півтора людського", то її знижена ціна — 1 дол. Писати:

V. Chaplenko, c/o UVAN 11½ W., 26th St.,
NEW YORK, N. Y., U.S.A.

ОДНА ІЗ СЕРІЇ НОТАТОК ПРО ПРОВІНЦІЙНІ ЗАКОНИ, ЯКІ ЦІКАВЛЯТЬ АБО СТОСУЮТЬСЯ НОВИХ КАНАДЦІВ

Сільськогосподарські закони для вашої охорони

Політика та адміністрація Онтарійського Департаменту Сільського Господарства є призначена для допомоги у прибутковій продукції сільськогосподарських продуктів як також для охорони здоров'я громадян Онтаріо. Тут подаємо лише два із законів, які ілюструють принципи, що є підгрунтям осягнення високих стандартів онтарійської сільськогосподарської продукції.

ІНСПЕКЦІЯ ОВОЧІВ ТА ГОРОДИНИ: Своєю службою інспекції овочів та городини Онтаріо намагається охороняти здоров'я і добробут своїх громадян. Ви можете бути певні, коли купуєте сорти онтарійської якости. Онтарійські сорти дають можливість господиням купувати їх з довір'ям. Купівля і продаж улегшені, бо ці, що переводять сортування та інспекцію продуктів, знають характер і стан купованих і продаваних товарів.

ЗАКОН КОНТРОЛІ БУР'ЯНІВ: Продукція вартісного збору залежить від відповідної сільськогосподарської практики. Закон Контролі Бур'янів намагається допомогти фармерові, а заразом,, перешкодити до практичної міри розповсюдженню шкідливих бур'янів, знищуючи рослинність ще поки доспіє насіння бур'янів. Бур'яни, які підлягають контролі, є визначені у правильниках. До особи, яка володіє землею, належить обов'язок знищити бур'яни і по районах і місцевих муніципалітетах призначені інспектори, які наглядають над переведенням у життя закону та розпорядків. Накладається відповідні кари за невиконання розпорядку знищити бур'яни.

Ви можете з довір'ям купувати продукти онтарійського сорту.

За докладними інформаціями просимо писати або відвідати Онтарійський Департамент Сільського Господарства, східній бльок, будинку парляменту, четвертий поверх.

W. A. Goodfellow
Minister of Agriculture

ONTARIO

AE 60-8

Ontario Department Of Agriculture — Parliament Buildings — Toronto

Mr. M. Baran 132
3255 Normandy Ave
Chicago 34, Ill.
U.S.A.

CANADA

Чому ви повинні стати канадським громадянином?

шої нової батьківщини, та ваша особиста користь.

Є дві головні причини: лояльність до ва- Самозрозуміло, що ви мусите почати старання, щоб стати канадським громадянином. Цим самим ви покажете вашим дітям та іншим канадцям, що ви бажаєте користуватись привілеями та виконувати обов'язки громадян цієї країни. До деякої міри це є вашим моральним обов'язком.

Ставши канадським громадянином, ви будете мати права всіх інших канадців. Ви також будете мати право голосування та право займати будь-яку урядову посаду, щоб цілком служити своїй громаді.

Ставши канадським громадянином, будете мати право отримати канадський паспорт, з яким зможете легко і безпечно подорожувати.

Ви можете робити старання про канадське підданство вже тепер, якщо ви були допущені до Канади як іміграит, та прожили тут чотири роки і дев'ять місяців. Також вимагається достатнє знання англійської або французької мови.

Прохання про громадянство ви можете подавати до канцелярії судового писаря (Clerk of the Court) вашої місцевости, через урядовця Канадського Громадського Суду (Canadian Citizenship Court) найближчого до вашого місця мешкання або через Реєстратора Канадського Громадянства, якщо ви мешкаєте дальше як 50 миль від установленого суду.

Якщо ви не підходите під цю категорію, підготовляйтесь заздалегідь до одержання канадського громадянства. Ходіть на спеціяльні лекції громадянства та мов, які відбуваються у вашій околиці.

Ellen L. Fairclough

Міністер Громадянства та Іміграції.
ЕЛЛЕН Л. ФЕЙРКЛОУ

52-12